

A traditional wooden water-lifting device, known as a stan, stands in a rural setting. The device consists of a tall, vertical wooden post with a long, angled wooden arm extending from the top. A rope is attached to the end of the arm, and a bucket is suspended from it. The device is situated in a grassy field with a wooden fence and a small wooden building in the background. The sky is blue with some clouds.

Josip Branković
Zvonimir Stjepanović

Petnaest godina
Udruge stanara šokačkih stanova
Đeram Županja

Josip Branković
Zvonimir Stjepanović

Petnaest godina
Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja

Nakladnici

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja
Gradska knjižnica Županja

Za nakladnike

Antun Balentović – Mašin
Ivana Nikolić

Autori

Josip Branković
Zvonimir Stjepanović

Urednik

Vladimir Zlatarić

Uredničko vijeće

Antun Balentović, Luka Lešić, Antun Bušić, Branka Ognjanović, Nada Nikolić, Mirko Nikolić,
Mato Lončarević, Snježana Zlatarić i Zvonko Ostrihon

Lektorica

Ivana Petričević

Naslovnica

Mašin stan

Fotografije

Arhiva Udruge stanara šokačkih stanova Đeram,
Arhiva Hrvatskoga radija Županja, Franjo Škegro, Branka Ognjanović,
Josip Branković, Zvonimir Stjepanović, Zavičajni muzej Županja i Janja Juzbašić

Naklada

200 primjeraka

Tisak

Zebra, Vinkovci

ISBN 978-953-8059-17-9

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Gradske i
sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 151114046

Josip Branković i Zvonimir Stjepanović

Petnaest godina
Udruge stanara šokačkih stanova
Đeram Županja

Županja, 2025.

SADRŽAJ

Uvodnik	7
Županjska povijesna zbilja do sredine 20. stoljeća	9
Starosjedilačka prezimena Županje s nadimcima	14
Prezimena, broj kuća i posjedovni opseg obradive površine	16
Toponimi županjskoga područja	18
Županja – gruntovnica 1786.....	24
Način života na selu i stanu	25
Županjski šokački stanovi	34
Slavonski seljak volio je pastirski život	35
Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja	43
Aktivnosti Udruge kroz vrijeme	
Oživjeli stari običaji (Jedan dan na stanu)	46
Aktivnosti Udruge u 2011. godini	48
Udruga Đeram prezentirala starinsku šokačku svinjokolju	48
Godišnja skupština Udruge Đeram	49
Prikaz pečenja kruha u krušnoj peći	50
Aktivnosti Udruge u 2012. godini.....	53
Pokladno jahanje – Doček jahača 2012. godine	53
Kako su to radili nekada naši stari	55
Osječka televizija – Goran Ivanović Lac u gostima na Mašinom stanu	56
Aktivnosti Udruge u 2013. godini.....	61
Prikaz starih običaja	64
Golubovi na Mašinom stanu	67
Aktivnosti Udruge u 2014. godini.....	67
Na svinjokolji se pripremala godišnja hrana	67
U Noći muzeja sudjelovali i stanari	69
Sajam zlatne niti	69
Prepoznati i priznati u gradu	72
Mnogi su se vratili u dane djetinjstva	73
Aktivnosti Udruge u 2015. godini.....	61
Pokladna povorka 2015. – Stanarska „koljeba” na trgu	79
Blagdan Tijelova – Dan gradskih udruga	81

Udruga stanara Đeram aktivna i tijekom ljeta	82
Aktivnosti Udruge u 2016. godini.....	84
Manifestacija <i>Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje</i>	86
Đeram svečano obilježio Dan neovisnosti	88
Aktivnosti Udruge u 2017. godini.....	90
Aktivnosti Udruge u 2018. godini.....	98
Danom udruga počelo <i>Županjsko ljeto 2018.</i>	104
Čuvari baštine i tradicije	107
Stanari prvi put na Županjskom adventu	115
Aktivnosti Udruge u 2019. godini.....	117
Obilježavanje desetogodišnjice osnivanja	119
<i>Dani kruha – Dani zahvalnosti za plodove zemlje</i>	123
Odluka o priznanjima Grada Županja	124
Branje kukuruza, kuhanje paradajza, nizanje kalotina i paprike na konac.....	127
Aktivnosti Udruge u 2020. godini	133
Pokladna povorka – Sajam zlatne niti	138
Aktivnosti Udruge u 2021. godini	140
Nakon pandemije ponovno <i>Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje</i>	140
Suradnja s <i>Motoklubom Županja</i>	141
U gostima na Večeri <i>Vinkovačkih šokačkih rodova</i>	142
Aktivnosti Udruge u 2022. godini.....	144
Manifestaciju <i>Kruh naš svagdašnji – žetva i vršidba u prošlosti</i> podržali stanarice i stanari	148
Predivna stanarska listopadska subota okupila mnoštvo posjetitelja	149
Aktivnosti Udruge u 2023. godini	154
Stanari i stanarice kroz Đeram slave svoju Slavoniju i Šokadiju	154
Uprizorenje šokačkoga stana	157
Županjci uživali na Mašinom stanu	160
Aktivnosti Udruge u 2024. godini	163
Popis članova Udruge kroz petnaest godina djelovanja	167
Literatura i izvori	169

UVODNIK

Neka nam stara i novosagrađena staništa budu stalna susretišta!

U Slavoniji gotovo da i nije bilo gospodarstva koje nije imalo i svoj stan. Stan je staro blago šokačko. Pučki pisac iz Šiškovaca Iva Jemrić – Rus kaže: „Sa stana je život poticao, sa stana je izvor dobar bio, sa stana se teklo i gradilo, sa stanom se sva'ko ponosio.” Stan je bio drugi dom, na njemu je sve vrvjelo. Na stanu se nekada „rano ranilo i puno radilo”.

Ante Knežević objavio je 1990. godine obimnu i jako vrijednu knjigu *Šokački stanovi*. Dobro izučivši sve što su o stanovima pisali mnogi autori, a ponajviše Josip Lovretić, Marko Kadić i Manda Svirac, stvorio je čvrsti temelj knjizi na kojemu je nadograđivao mnoge statističke podatke došavši do njih istraživačkom metodom. Opisao je stanove od postanka (od sredine 18. stoljeća) pa do nestanka (sredina 20. stoljeća). I terenski rad bio je zahtjevan, pričao je s mnogim suradnicima-kazivačima koji su živjeli, kako autor kaže u užoj *Šokadiji* (županjski, vinkovački, đakovački i brodski kraj). Napominje da se gotovo polovica stanova smjestilo na području nekadašnje Općine Županja, čak 1633 stana od evidentiranih 3641. Babina Greda imala je 349 stanova, Gradište 242, a Županja 61 na 26 lokacija, što zauzima 16. mjesto po brojnosti.

Pedagog, književnik i etnograf Mijat Stojanović je 1858. godine uvjerljivo i dojmljivo ocrtao stan. Primjećuje da su proljeće i jesen dva godišnja doba kada je najugodnije živjeti na slavonskome stanu. U proljeće kudgod baciš okom na stanu, vidiš ljepotu, krasotu, divotu, uzoritost i milinu: stabla puna cvijeća, livada puna mlađane bujne zelene trave, gaj i dubrave puni ptica pjevačica, lug pun lišća, vrt pun zelenja i cvijeća, dvorište puno živadi i marve, njiva puna mlada usjeva, srce puno ufanja i slatke nade.

U jesen kudgod pogledaš na stanu, svud je puno božjeg blagoslova: štagljevi i guvna puni su žita, sjenici puna sijena, *okoli* puni marve, dvorište puno odrasle živadi, stabla puna zrela voća, vrt pun dozrela zelenja i raznoga povrća, *mliječnjak* pun bijeloga smoka, srca stanara puna utjehe i zadovoljstva. Slavonci sa stana izdržavaju dom, i tko ima čestit stan i dom mu je dobar.

Evo, spomenuto je samo nekoliko razloga zbog čega je ovu zavičajnu baštinu trebalo oživjeti, a to su na inicijativu nekolicine vlasnika tradicionalnih šokačkih stanova učinili Županjci osnovavši 9. travnja 2009. godine Udrugu stanara šokačkih stanova *Đeram*. Na Osnivačkoj skupštini Udruge, koja je okupila tridesetak članova, za predsjednika izabran je Antun Balentović – Mašin i sve do danas obnaša tu časnu dužnost. Tada je rečeno da su neki od glavnih zadataka Udruge oživljavanje i promicanje tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima, stanarskih alata i zanata, stanarske gastronomije te očuvanje i zaštita prirodnoga okoliša.

Knjiga je podijeljena u nekoliko cjelina. Objašnjena je županjska povijesna zbilja do sredine 20. stoljeća, navedena su starosjedilačka prezimena s nadimcima. Oko prezimena, broja kuća, o posjedovnome opsegu obradivih površina, kao i o starovirskim, šokačkim stanovima dragocjene podatke podario nam je Karlo Bušić – Jelić. Isto bi se moglo reći i za Iliju Lešića – Bartolova, velikoga zaljubljenika u zavičajnu povijest. Kroz toponime županjskoga područja, koje je Lešić naveo, dobili smo informacije velikoga značenja. Marko Kadić je kroz povijesno-etnografski prikaz vrlo kvalitetno opisao život na selu i stanu od sredine 19. pa do sredine 20. stoljeća. U monografiji se nalazi i nekoliko poetskih uradaka na temu stana i stanovanja.

Tijekom svih petnaest godina Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* aktivno se uključila u gotovo sve manifestacije tradicijske kulture upriličene u gradu Županji i taj rad, silni entuzijizam prepoznat je i izvan lokalnih okvira. Udruga je nositelj gradskoga priznanja, kao i njezin dugogodišnji predsjednik Antun Balentović – Mašin.

Oživljavati misli, dah i duh minulih vremena uvijek pobuđuje snažne osjećaje. Naši su predci živjeli jednostavnim životom i od njih moramo neprestano učiti. Ako svakodnevicu pojednostavimo, onda ćemo u njoj lakše prepoznati ono najbitnije, a zatim te uočene spoznaje treba njegovati. Članovi Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* na tragu su takvoga promišljanja, svojim nesebičnim angažmanom navedeno i potvrđuju, i odašilju nam mnoge poruke; zavičajnu baštinu treba ljubiti, vezu sa zemljom svakako zadržati, kao i odnos prema starim šokačkim stanovima, ali i novima u stvaranju. Neka nam stara i novosagrađena staništa budu stalna susretišta!

ŽUPANJSKA POVIJESNA ZBILJA DO SREDINE 20. STOLJEĆA

Pisati o županjskim šokačkim stanovima do sredine 20. stoljeća, kada se uglavnom na njima radilo i obitavalo, a ne spomenuti mjesto Županju i njezinu povjesnicu iz toga razdoblja, makar u skraćenom obliku, djeluje manjkavo. Povjesničar Stjepan Pavičić opisao je nastanak i razvoj Županje (Županjski zbornik 4., 1973.), velečasni Tomislav Benaković napisao je diplomsku radnju pod nazivom *Povijest županjske župe (1717. – 1917.)*, a Stjepan Prutki uredio je knjigu *Zavičajnici grada Županje 1928. – 1945.* Ta tri izvora ponajviše su korištena u sastavljanju ovoga poglavlja, s malo nadopuna i preinaka.

Ime grada Županje nalazi se prvi put zapisano na karti 1528. godine kao Zupaniablata. No prije toga na prostoru sadašnjega županjskog zemljišta, 1476. godine, postojala su mjesta Trtavci, Karaševo, Krutanovci i Miljevci koji su pripadali naselju Selna. Ime Županje Blato zabilježeno je 1729. godine u vizitaciji pečuškoga biskupa. Poslije toga ono postepeno nestaje, a ostao je samo oblik Županje, koji se govorio i do početka 20. stoljeća.

Dio Karte Ugarske iz 1528. godine (autor Lazar) u kojoj je Županja ucrtana kao Zupania Blacia

Osmanlijskom okupacijom Slavonije i Srijema dolazi do velikih promjena. Okupirani prostor Turci dijele na sandžake te vrše popise stanovništva radi ubiranja poreza. Tako se u popisu Srijemskoga sandžaka, nastalom između 1566. i 1574. godine, nalazi i mjesto Županje Blato, kao dio nahije Posavlje koje pripada pod kadiluk Nijemci. Županje Blato imalo je po tom popisu (prvom!) 23 domaćinstva, a njihova imena stanovnika, tj. kućnih starješina (autor knjige nije uspio odgonetnuti četiri prezimena) su: Blaž Ostojić, Stjepan, Gal Bojić, Antun Stančević, Gaspar Petak, Petko Stanko, Jakob Grgić, Pavao Radonik, Luka, Pavao Ivaniš, Andrija Mislav, Tomo Grgić, Gašpar Šimunov, Antun, Filip, Andrija Ivaniš, Tomo Virbava, Lovro Antunov, Luka Markov, Ambroz Matić, Đurađ-rešetar, Lacko Ivankov i Mato Šimunov (Bruce W. McGowan 1983: 489, T. Benaković 2012: 56, T. Lešić 2021.).

Zahvaljujući povlastici turskoga sultana Mehmeda II., danoj 24. svibnja 1463. godine, članovima franjevačkoga reda omogućeno je pastoralno djelovanje na okupiranom prostoru. Duhovnu skrb o preostalim vjernicima katoličke vjeroispovijesti preuzimaju članovi Franjevačke provincije Bosne Srebrene čiji redovnici tako pastoralno djeluju na cijelom okupiranom području, koje se protezalo od Jadranskoga mora do Budima. Svaki samostan imao je određeno područje djelovanja. Redovnici iz samostana sv. Marije u Gradovrhu (Gornja Tuzla) vršili su dušobrižništvo nad župama u Slavoniji, Srijemu i Bačkoj, među kojima je bila i župa u Županji osnovana 1717. godine (T. Benaković 2012: 6–7).

Turskom opsadom Beča 14. srpnja 1683. godine, i porazom 12. rujna 1683. godine, započinje Veliki bečki rat koji će rezultirati oslobođenjem Slavonije i Srijema, u jesen 1691. godine, a završiti mirom u Srijemskim Karlovcima 26. siječnja 1699. godine.

Bečki dvor radio je na uspostavi javne uprave te 1698. godine započinje Caraffina komisija. Komisija ne donosi podatke o Županji, tek se u popisu sela Gundinci nalazi podatak da je mjesto Županja (Supanie), istočno od Gundinaca, napušteno!? Sljedeće godine, 1699., u Županji će biti podignut graničarski čardak uz pomoć vojske i lokalnoga stanovništva (I. Mažuran 1989: 37, T. Benaković 2012: 8–9).

Car Leopold I., je, prema preporuci Dvorskoga ratnog vijeća, naredio 14. rujna 1700. godine da se uredi Vojna krajina. Provedbom careve odredbe uspostavljena je konjanička (husarska) kompanija u Županji, što će pridonijeti administrativnoj važnosti samoga mjesta. Car Leopold I. 25. rujna 1701. godine po drugi put šalje grofa Caraffu u Slavoniju kako bi proveo feudalizaciju te popisao i podredio seosko stanovništvo vlasti Dvorske komore i osnovao Vojnu granicu. Popis mjesta i premjeravanje zemljišta početkom prosinca 1701. godine proveo je tridesetničar iz

Crkva Župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja

Gradiške Mathias Adam Filler uz pomoć vojnoga inženjera i satnika Gaspara Dorcka. Fillerov popis Županje (Szoboniblado) donosi tada podatak da u mjestu ima „kuća 60, zemljišta ukupno 1290 jutara, od kojih 800 jutara plavi visoka voda”. Da je u Županji (Suppania Blata) stvarno bilo smješteno zapovjedništvo husarske kompanije, svjedoči i izvještaj grofa Caraffe o izvršavanju Careva naloga te uspostavi Vojne krajine od 25. listopada 1702. godine.

Nekadašnja stražarnica, današnji Muzej

Svećenici u Vojnoj krajini nisu bili pod upravom svoga ordinarija, nego pod zapovjedništvom generalkomande, tj. njezina Odjela za bogoštovlje. Njihov položaj (namještanje, premještanje) bio je takav da su ovisili tek o višim vojnim zapovjedništvima kao i svaki drugi časnik. Županja je u takvome ustroju postala sjedište 11. satnije u sastavu Brodske graničarske koja je svoje sjedište imala u Vinkovcima. Vlasti su u ove krajeve bile primorane naseljavati i strano stanovništvo, i to uglavnom kako bi se razvio obrt, trgovina. Na temelju obavljene kanonske vizitacije 1755. godine, u Županji je ukupno živjelo 137 parova raspodijeljenih u 73 graničarske kućne zadruge, a broj stanovništva iznosio je preko 1300.

Vojna karta Slavonije 1763. – 1787. godine (Državni arhiv Austrije)

Putopis Franza Stefaba Engela iz 1786. godine pod nazivom *Opis kraljevine Slavonije i vojvodstva Srijema* navodi da je u Županji tada bilo 89 graničarskih kuća. Osim vojno-graničarskih kuća u Županji se tada nalazila solara i tridesetnica (tadašnja carina), stražarski čardak, stanovi za časnike i dočasnike, vojno vježbalište i konjušnica. Skela je služila za prijevoz ljudi i trgovinu sa susjednom Bosnom, a u drugoj polovici 19. stoljeća podignuta

je zgrada u kojoj je djelovala parobrodsko agencija. Rijekom Savom je putničko-robni promet bio vrlo intenzivan.

Županija doživljava ubrzaniji razvoj nakon sredine 19. stoljeća razvojem robnonovčane privrede. Razvojačenjem Vojne krajine 1873. godine i konačnim ukidanjem 1881. godine, plodna i bogata slavonska područja svojom su privlačnošću i jeftinom tržišnom cijenom zemljišta postala izazov stranim i domaćim trgovcima, industrijalcima i poduzetnicima. Počinje drvoprerađivačka proizvodnja, engleski i francuski industrijalci 1880. godine grade poznatu tvornicu tanina (*The Oak Extract Company Limited*), a nekoliko godina poslije i tvornicu bačava u kojima zapošljavaju oko 400 radnika. Engleske obitelji sa sobom donose kapital, ali i stečene građanske navike i običaje te su u županjsku svakodnevnicu uveli razne navade, poput igranja nogometa, tenisa, hokeja na travi, mačevanja i lova. Godine 1812. Županija ima 1600 stanovnika, a na popisu 1890. godine broj je narastao na 3467. Dakle, broj se udvostručio zbog doseljavanja stanovnika koji su radili u tvornici ili otvarali obrte. Prema vjeroispovijesti ukupno je bilo 3133 rimokatolika (90 %), šest grkokatolika, 138 pravoslavaca (4 %), 54 židova (1,5 %), 135 evangelika (3,9 %) i jedan nepoznat (Prutki 2018: 25).

Tvornica tanina radila je do 1932. godine

Županija, nakon razvojačenja Vojne krajine i pripojenja građanskoj Hrvatskoj, postaje upravna općina, sjedište kotarske oblasti u sastavu Srijemske županije. U njoj su uredi kraljevske državne šumarije, nadcestarije, financija, suda, liječnika i veterinara. Gradi se nova pučka škola (1896.), uspostavljena je željeznička pruga do Vinkovaca (1901.), otvoren je Hotel „Weinberger“, ljekarna Augusta Kozjaka (1893.), Brunschmidtova tiskara i štedionica. Domaće stanovništvo uglavnom se bavilo poljoprivredom, a građanski život u početku vode isključivo doseljene strane obitelji (Nijemci, Židovi, Slovaci, Mađari, Česi i dr.).

U 1902. godini u Županji je bilo četrnaest trgovina, sedam gostionica, od kojih su tri velika svratišta, preko 10 obrtnika raznih struka, 10 ciglana, krečana, tri tvornice soda-vode, parobrodsko stanica, trgovina drvima, ljekarna, dvije čitaonice, tri trgovine vina, tiskara, dvije pekarnice, pet mesara, fotograf, špediter, tri kolodvorske stanice, dva fijakerista, meteorološka stanica i brojna društva (Prutki, 2018: 26).

Spomenut ćemo osnivanja još ponekih društava i ustanova: Narodna čitaonica (1861.), Vatrogasno društvo (1887.), Učiteljsko društvo (1889.), Štedionica-banka (1894.), Pjevačko i čitaoničko društvo *Tomislav* (1903.), Lovačka udruga *Gaj* (1906.), Obrtničko udruženje *Obrtni zbor* (1912.) i Hrvatski športski klub *Graničar* (1920.). Školstvo u Županji organizirano je od 1764. godine i trajalo je do 1793. godine, da bi se kasnije ponovno oživjelo 1831. godine. Zdravstvena stanica osnovana je 1929. godine, ali je Županija, postavši općinsko, odnosno kotarsko mjesto, imala svoga liječnika.

Od ukupna broja (3338 žitelja) stanovništvo su prema nacionalnoj osnovi iz popisa 1910. godine činili: 2505 Hrvata (75 %), 298 Nijemaca (8,9 %), 190 Srba (5,7 %), 143 Mađara (4,2 %), 49 Slovaka (1,5 %), 40 Židova (1,2 %), 13 Čeha, šest Slovenaca, sedam Talijana i 127 ostalih.

Centar Županje početkom 20. stoljeća

Županja je i ulaskom u Kraljevinu SHS, odnosno Jugoslaviju postala općinom i ujedno i sjedište županijskoga sreza. Bila je i u Banovini Hrvatskoj i u ustroju NDH. Na području NDH ostala je općinom, a u sastavu županjskoga kotara, koji je administrativno pripadao Velikoj župi Posavje sa sjedištem u Brodu. Nakon 1945. godine i ulaska Hrvatske u novu državnu tvorevinu FNRJ, Županja je u sustavu formiranja vlasti postala sjedištem kotarskoga narodnog odbora, a u samom mjestu djelovao je i mjesni narodni odbor.

Izgradnjom tvornice šećera 1947. godine došlo je do vidnoga napretka u ekonomskom i društvenom životu. Kotarsko-nabavnoprodajno poduzeće na malo *Posavina* formirana je 1947. godine, a Veterinarska stanica 1949. godine, kao i Mlinsko-pecharska tvornica *Slavonija*. Intenzivira se proizvodnja ratarskih i stočarskih proizvoda, Poljoprivredna zadruga *Napredak* se od 1952. godine pojavljuje kao poslovni partner seljacima.

Sladorana je od 1947. godine okosnica ekonomskoga i društvenoga razvoja

Započela je elektrifikacija, grade se ceste, razvija se infrastruktura, a kada je 1952. godine puštena u rad mljekara, Županja polako prerasta u industrijsko mjesto. Povećava se broj stanovništva; prema podacima iz 1948. godine Županja je brojila 4695 stanovnika. Djeluju Sportsko-ribolovno društvo *Sava* (1947.), NK *Radnički* (1948.), KUD *Kristal* (1950.) i Kotarski muzej (1953.).

STAROSJEDILAČKA PREZIMENA ŽUPANJE S NADIMCIMA

Kada je Vojna uprava Županjske kompanije ustrojila 1786. godine na svome području zemljišno-posjedovne knjige (*Grundbuch*), Županju je predstavljalo tridesetak obitelji, od kojih su neke tijekom 19. stoljeća izumrle. Godine 1780. mjesto je imalo 90 kuća i brojilo 1149 stanovnika (M. L. Balentović 2008: 15–18).

Književnik Ivo Balentović je, u suradnji s Karlom Bušićem (Jelićem), skupio podatke koji kazuju da su u Županji u godinama prelaska u 18. stoljeće postojala sljedeća prezimena s nadimcima:

1. BABIĆ: 1800. godine bile su tri kuće, koje su kasnije izumrle, bile su bez nadimka
2. BAČIĆ: Dominkovi, Grčevi, Grgurovi, Ščevići, Kefaševi, Piljini, Jerkovi, Jerkovići, Gogini, Šćepanićevi, Jojini, Maganovi, Brzini i Radevi
3. BALETOVIĆ: Perišanovi, Šokićini, Sinđini, Rodinovi, Oborčarevi, Gulini, Mušmulini, Mačkovići i Mašini
4. BAOTIĆ: Kavgini
5. BENAKOVIĆ: Čalkini, Joščini, Prečini, Fuksini, Ducini, Šveljini, Bendelejini, Jelini, Lipini i Anđelovi
6. BENKOVIĆ: izumrli
7. BOBALIĆ: Firovi
8. BUŠIĆ: Đukini, Pilipovi, Jelići, Mikolini, Nanini, Dadakovi, Temeljicini, Bušini, Belegijaševi, Ćirini, Srećini, Gigini, Lojkini, Medini i Karamanovi
9. ČOLIĆ: Čolini
10. ĐULVAT: Kulići
11. FILIPOVIĆ: Matanovi, Šakići, Božići, Jerkići, Kriglići, Đipanovi, Kovačevi, Dundini, Bidini, Ćilibarovi, Šajini i Ćikini
12. GALOVIĆ: Ivići, Pavići, Mlakići, Zgodinovi, Mašini, Papuškini, Gligovi, Ketuševi, Kladini, Brkini, Zečevi, Nakini, Gašini, Dragoljevići, Barunovići, Radevi i Pipicini
13. JUZBAŠIĆ: Cicokoći, Volarevi, Miškovi, Kraljevići, Cicvarići i Vasini
14. KOBAŠEVIĆ: Tojgini, Tutnjevi, Mrižini i Sonkini,
15. KOVAČEVIĆ: Rešići, Puzderanovi, Krištini, Sakini, Bilkini, Žugerovi i Ackini
16. LEDURIĆ: Prnjaševi (izumrli)
17. LONČAREVIĆ: (bez nadimka)
18. MATIJEVIĆ: Gardijanovi, Blažići, Lovrići, Đurićini i Kladini
19. MILIČIĆ: Marančićevići i Jokini
20. NIKOLIĆ: Pranjekovi, Uvalini, Ivaniševi, Vuganovi, Rarini, Stojanovi i Stojanovići
21. OGNJANOVIĆ: Grgići, Begovići i Švarcovi
22. ORŠOLIĆ: Stanići, Petrini, Jozepovi, Fircikini i Burgini

23. PAVIČEVIĆ: Mikolčević (izumrli)
24. PILIĆ: Batalovi,
25. SPAIĆ: Adamovi, Brnjačići, Grgini, Tomići i Salkini
26. SVIRČEVIĆ: Svirčevi
27. ŠOKIČIĆ: Dugalini, Škribanovi, Francuzovi, Skakovi, Šuldinerovi, Maconjini, Grcini, Sembini i Češljari
28. TADIĆ: (izumrli)
29. TOMAŠIĆ: Repaševi i Lukrini
30. VERKOVIĆ: Pecini
31. VUČIČEVIĆ: Fricini, Adžijići, Brćkanovi, Bućini, Šiljkini, Đanini, Futini, Rafini i Šuljini
32. VUJKOVIĆ: Stajkini, Valjetovi, Blaškovi i Pranjići.

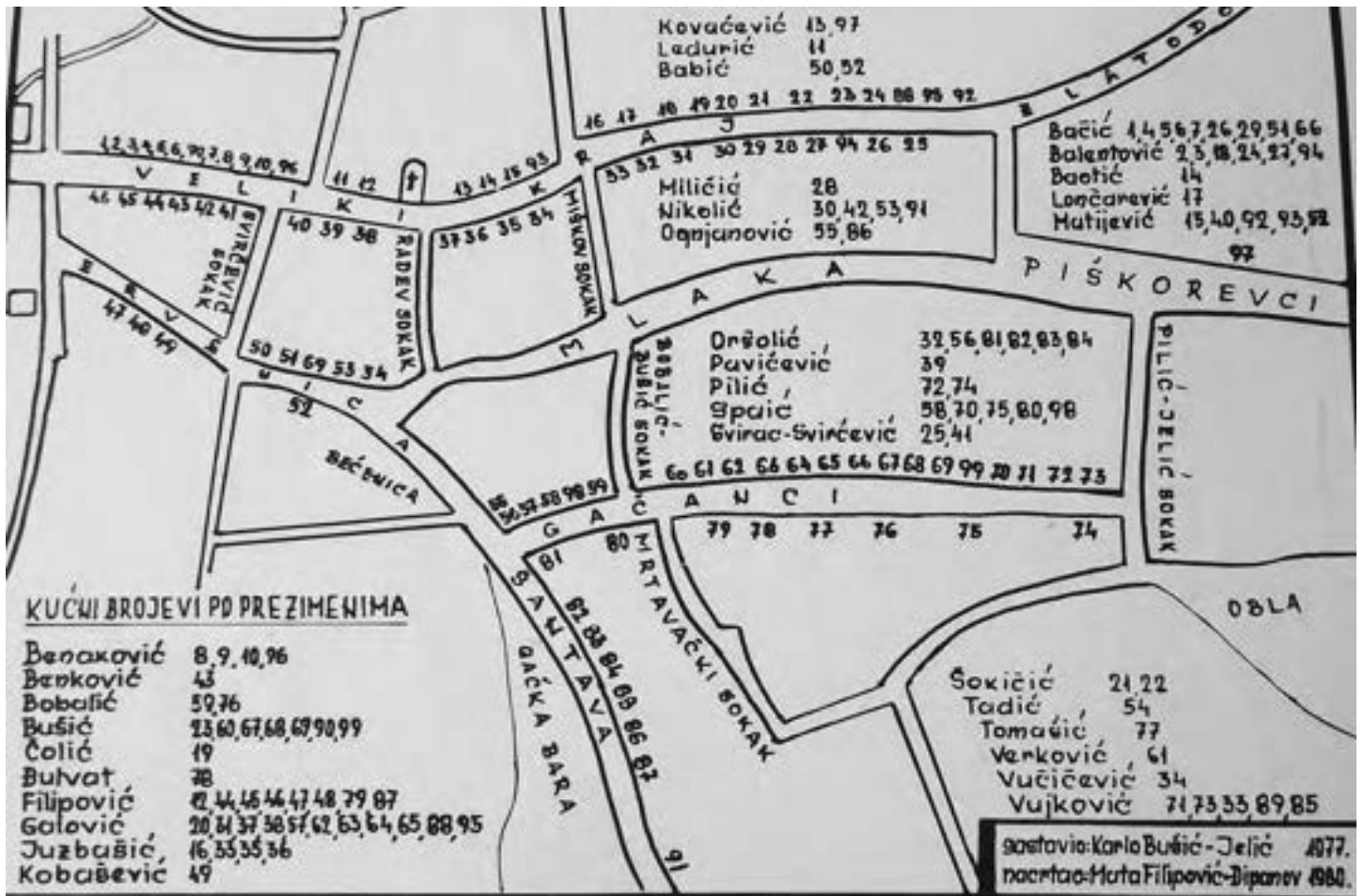

PREZIMENA, BROJ KUĆA I POSJEDOVNI OPSEG OBRADIVE POVRŠINE

Karlo Bušić – Jelić (1906. – 1978.), ljubitelj i dobar poznavatelj županjske povijesti, prikupljao je podatke od 1786. pa sve do 1802. godine, vrlo značajne i za ovu našu publikaciju. Donosimo prezimena obitelji (zadruga), broj kuća i veličinu obradivih površina koja su posjedovali tadašnji žitelji Županje.

Prezime	Broj kuća	Ukupna površina posjeda u katastarskim jutrima	Prezime	Broj kuća	Ukupna površina posjeda u katastarskim jutrima
Babić	2	39	Lončarević	1	55
Bačić	9	312	Matijević	4	189
Balentović	6	218	Miličić	1	20
Baotić	1	34	Nikolić	4	189
Benaković	4	164	Ognjanović	2	67
Benković	1	10	Oršolić	4	176
Bobalić	2	77	Pavičević	1	37
Bušić	7	244	Pilić	2	18
Čolić	1	24	Spaić	5	146
Đulvat	1	19	Svirac (Svirčević)	2	67
Filipović	7	209	Šokičić	2	77
Galović	11	384	Tadić	1	34
Juzbašić	4	160	Tomašić	1	19
Kobašević	1	65	Verković	1	39
Kovačević	2	74	Vučićević	1	65
Ledurić	1	30	Vujković	5	100

Ukupno je zabilježeno 97 kuća, a posjeda u katastarskim jutrima 3363. Od spomenute 32 obitelji danas nema više ondašnjih Pavičevića, Benkovića, Ledurića i Tadića (I. Balentović 1980: 7–9).

TOPONIMI ŽUPANJSKOGA PODRUČJA

Ilija Lešić – Bartolov (1915. – 1985.) pisao je o toponimima županjskoga područja i objavljivao u mnogim novinama, časopisima i zbornicima. Donosimo tekst koji je objelodanjen u prvom Županjskom zborniku (1967: 128–134).

Županjsko područje (gradsko područje, 88,94 kilometara četvornih, nap. a.) omeđeno je na sjeveru šumom Zapadna i Istočna Kusara, na istoku bošnjačkim poljem, s juga i zapada rijekom Savom, pa dalje Bosutom koji ga razdvaja od štitarskog područja. Nazivi mjesta (toponimi) u topografskim kartama, u katarsko-zemljišnim mapama nazvani rudine ili potezi, kao i ostali nazivi manjih dijelova zemljišta u navedenom području, nose ova imena: Sjeverna strana od štitarske međe pa na istok do željezničke stanice ima ove rudine: Dubovo, Komarevo, Vragorilo i Sječine. Dubovo je poljsko zemljište uvučeno pod šumu Zapadna kusara na koti 86, a bilo je odavna kulturno tlo još u vrijeme kada se šuma prostirala na području Komareva i Sječina. Kao poljsko udubljenje između šume, vjerojatno je po tom i dobilo svoj naziv.

Komarevo je moglo dobiti ime po komarcima kojih je uvijek bilo mnogo u okolnim barama. Vragorilo počinje od „šlajza” do bliže mljekare. To zemljište bilo je nekad vrlo nepodesno za bilo kakvu svrhu pa bi i naziv mogao nastati zbog toga. Naziv Sječine označava postojanje šume o čemu govori i pučka predaja, a koja je vjerojatno posječena zato da bi se dobio prostor za livade i pašnjake. Tu rudinu danas zauzima tvornica šećera „Boris Kidrič” sa stambenim naseljem, radionicom „Remont” i dio Kolodvorske ulice.

Sjeverna strana, istočno od željezničke pruge, pa do Rastočkog puta nosi naziv Krčevine. Tu je također postojala šuma na cijelom prostoru, pa su se njenom sječom dobivale obradive površine. Na tom dijelu su ove rudine: Sjerovci, Tvrdno, Lovrin stan, Bilić njive i udubljenje između šume Ljeskova greda. Sjerovci počinju zapadno od pruge i na tom dijelu izgrađena je tvornica mliječnog praška „Pionir“.

Dalje na istok presijeca ih cesta i pruga i pružaju se do Tvrdnog. I na tom dijelu iskrčena je šuma, ali to tlo nije onda bilo sposobno za obradu, pa je izrastao podrast – šiprag koji je bio izvor sirovina – „sjerovine“ za pleter kojim je narod opletao zgrade i ograde na njivama – pa će biti da je po tome i nastalo ime Sjerovci. Tvrdno je pretvoreno u obradivo tlo, ali vrlo teške obrade – zbog čega je moglo dobiti takav naziv.

Lovrin stan i Bilić njive označavaju imena nekadašnjih žitelja koji su tu stvarali svoje posjede. Ljeskova greda označavala bi da je tu bilo nekad drveća ljeske. Na tom prostoru još su ovi nazivi za manja mjesta, i to: Zaptovi i Rastošna. Nazivi Zaptovi nastao je po uzvišici koja je zadržavala nadiranje vode iz udolice, pa se tu voda zaustavi – „zaptije“. Rastoka – Rastošna označava onaj prostor na kojem se vodotoci „rastaču“ ili razdvajaju.

Južno, bliže mjestu, ove su rudine: Vjeroštaci, Gređice i Panje. Ime Vjeroštaci ili uopće Virovi – Vjerovi vjerojatno da je nastalo zbog prisustva podzemnih voda na ovom području. Prema pričanju starih ljudi kod oranja je, a osobito u proljeće, za plugom izvirala voda. Gređice su jedina zemljišna povišenja na tom prostoru pa su po svom obliku i dobile ime. Naziv Panje označava posječenu šumu sa zaostalim panjevima, a tako kaže i sačuvana narodna predaja. Taj naziv narod je prenio i na naselje koje je tu nastalo i dalje se razvija.

Desno od Rastočkog puta, a lijevo od Bočkog i dalje na sjever nižu se ove rudine: Bok, Grmovi, Mićine mlake, Lazine i Meretino. Na tom dijelu postoje i ovi manji nazivi mjesta: Pavić livade, Jazbine, Gojmer i Miloševa greda. Bok je dobio ime po takvom obliku koga su načinila dva navedena puta u svome početku. Grmovi su dobili naziv po grmovima žbunja i drveća, a Mićine mlake nose ime po nekadašnjem vlasniku. Srednji dio prostora između šume Zapadna i Istočna kusara kao i udubljenje (enklava) u Istočnoj kusari zove se Lazine. Taj prostor bio je nekada pošumljen, pa je po iskrčenju šuma nastao na šumskom pojasu otvor – prolaz na sjever – gdje je uspostavljen „Mednički put” za Otok. Prema domaćem izrazu za prolaz ili otvor kaže se još „laz” pa je moguće da je naziv Lazine po tome obilježju i nastao. Meretino se prostire dalje na sjever do Mednika na gradiškom području. Taj naziv moguće bi mogao odgovarati imenu sela Meranovci koje je postojalo u srednjem vijeku u sastavu vlastelinstva Virgrada. Pavić-livade označavaju prezime davnih županijskih žitelja, a danas taj naziv kao selski nosi jedna grana Galovića. Jazbine se prostiru uz Vjerove gdje je visoko izražena obala (bajer) sa zemljom bjelicom koju su kopali lončari i žene za podmazivanje zemljanih podova u kućama. Zbog tih rupa koje su nastale kopanjem i biranjem zemlje u bajeru, nastao je takav naziv. Miloševa greda proteže se na dijelu Lazine, a njezino ime označava nekoga čovjeka koji se tako zvao ili mu je dat takav nadimak. Taj bi se naziv možda odnosio na čovjeka iz kuće Galovića – Zečevih koji je prema sačuvanoj predaji pobjegao iz rata kada su graničari ratovali po Europi u 18. stoljeću. On je tamo skriveno živio više godina i iskrčio veću površinu šume za obradu u svrhu svoje prehrane. Ukućani su mislili da je zaista u ratu, međutim za njega je znala njegova žena i povremeno mu odlazila u najvećoj tajnosti. Po završetku rata on se vratio kući, ali kada se čulo gdje je rat proveo, moguće je da je dobio podrugljiv naziv „junak Miloš”, a prostor koga je iskrčio u šumi da je nazvan Miloševa greda. Naziv Gojmer nije moguće odrediti niti mu utvrditi porijeklo. Na bošnjačkoj strani postoji naziv njiva Vojmer što bi se već moglo dovesti u vezu s nečim vojničkim, ali Gojmer ne znači ništa.

Na području Mićinih mlaka uz šumu Istočne kusare nastao je noviji naziv Ćirino selo. Tu je poslije Drugoga svjetskog rata nastalo naselje od 15 do 20 kućica koje su podigli doseljenici iz Bosne. Naselje je dobilo ime po županju Bušić Mati, zvanom Ćiro. On je tu imao dio svoga posjeda i prvi je počeo prodavati zemlju Bosancima – naseljenicima. Za njim se povedoše i njegovi susjedi jer su prvi doseljenici povukli svoj rođake i znance, pa je nastala dobra proda te inače loše nizinske zemlje. Tako stvoreno „divlje” naselje zadržalo je brigu mjesnim vlastima zbog njihove djece koja nisu redovito polazila školu, a to im je bilo i otežano zbog udaljenosti od Županje. Šumsko gospodarstvo također nije bilo zadovoljno stvaranjem naselja uz šumu zbog bespravnoga korištenja šume po tim mještanima, pa je donesen zajednički zaključak za raseljavanje naselja.

Osipanje naselja počelo je prije, jer kako su pojedinci imovno jačali, tako su kupovali ili zidali kuće u Županji, napuštajući staro mjesto stanovanja. Prilikom posljednje komasacije zemljišta 1965. prišlo se raseljavanju naselja dodjeljujući im kućišta uz samo mjesto. Sada su ostale u Ćirinom selu svega 2-3 kućice, ali će se i one uskoro preseliti na koje drugo pogodnije mjesto. Naziv Ćirino selo još je ostalo da podsjeća na naselje koje je bilo vrlo kratkog vijeka, svega 20 godina.

Istočno područje, desno od Bočkog puta, do ceste prema Bošnjacima, ima ove rudine: Kućišta, Dubrave i Nježilovo. Mala kućišta prostiru se između ulica Piškorevci i Zlatodola do pruge i bošnjačke željezničke stanice, a Velika kućišta i dalje na istok do Ilinske međe. Sâm naziv označava da je tu postojalo naselje jednog dijela Županjaca prije saseljavanja sela prilikom uređenja Vojne krajine. Na prostoru Dubrava uglavnom su nekad bile livade i pašnjaci s malim šumarcima i grupicama drveća kojih ima još i sada, pa je vjerojatno po tome i nastao takav naziv. Nježilovo je nizinsko tlo koje prije prve komasacije 1940. godine nije nikako bilo sposobno za obradu već samo za sjenokoše i ispašu marve. Zbog teškog ilovastog i podvodnog tla moguće je dobilo takav naziv.

Južna strana od Save do ulice Šantava i ceste za Orašje ima ove nazive rudina: Velike livade, Plicke njive, Svorica, Vrblje i Gajići. Nazivi mjesta za manje dijelove su ovi: Oblice, Oraškovac, Carić greda, Dvoranjak, Urvina, Prucke njive i Mličnjaci. Cio taj prostor nije pripadao kulturnom tlu zbog mnogobrojnih niza, udolica i valovitog zemljišta raznih oblika i pravaca. Takova konfiguracija ovog područja nastala je zbog blizine Save koja se u svom bujanju najprije sručavala na ovo zemljište. Samo neki manji dijelovi zemljišta na tom prostoru korišteni su za poljoprivredu – što označavaju i imena Prucke njive, Plitske njive, Oraškovac i Carić greda, dok ostali nazivi dolaze od podvodnog i nizinskog tla kao i šumaraka. Velike livade su odmah uz mjesto do prve ciglane. Taj prostor uglavnom je ravan bez većih udubina pa su tu nekada bile i samo livade po čemu je i zadržan taj naziv. Poslije prve komasacije vlasnici su pogodnija mjesta pretvorili u oranice pa je do sada cio taj potez obradilo tlo, a od nekadašnjih livada ostao je samo naziv. Prucke njive su mala uzvišica naplavljena vodama Save, pa je zbog nanesenih prudova nastao takav naziv. Carić greda označavala bi prezime ili nadimak nekadašnjeg vlasnika, a Mličnjaci nose ime po istoimenoj travi koje je nekada na tom dijelu bilo vrlo mnogo.

Istočno od ceste koja vodi prema Orašju pa do bošnjačke međe, a na sjeveru do desne strane ulice Gaćanci i Piškorevci prostiru se ove rudine: Velike njive, Crne njive, Obla, Trtavci, Minovci, Nemoljkovo i Sibače. Topolovac se prostirao oko groblja i bare Malog Karaševa. Ime je nastalo otuda

što su okolne nize obrasle topolovim šumarcima, a sačuvana predaja govori da je bilo i drveća johe. Velike i Crne njive su gredsko područje i imaju obilježje obradivog zemljišta, što označavaju i njihovi nazivi. Obla je obradivo tlo uz samo selo na koje je prenesen naziv istoimene bare uz koju se nalazi. Trtavci i Minovci su visoke grede koje također spadaju u kulturno zemljište još iz srednjeg vijeka. Na tom području postojalo je selo Trtavci koje je bilo u posjedu vlastelinstva Virgrada. Na potez Minovci vjerojatno je prenesen naziv vodotoka – bare Minovače. Nemoljkovo i Svibače su prisavske nizine pa njihov naziv moguće i vuče odatle svoje porijeklo (drvo svibovina).

Nazivi mjesta manjih površina polja unutar tih rudina nose ova imena: Kapiona, Brnana, Krutanovci, Dolovi, Krivatovo, Zanoga, Gložnata, Slanin-selo, Leaković njive, Prosišta, Margita, Ostrva i Rakite. Ovi nazivi većinom nose ime po nekom obilježju svog mjesta izuzev Kapione i Brnane čija imena nije moguće odgonetnuti. Leaković njive dobile su naziv po bošnjačkim stanovnicima koji su imali posjede i na županjskom području. Njive Margita također nose ime žene koja je tu imala svoj posjed. Na potezu što se naziva Slanin-selo (Zlaningh zelo) prenio se naziv istoimenog sela koje je u srednjem vijeku pripadalo Virgradu. U tom selu bilo je stanovnika koji su preživjeli tursko doba – o čemu će biti više riječi u prikazu bošnjačkog područja, jer se to selo prostiralo na obadrije katarske općine. Naziv mjesta Krutanovci moguće bi se mogao usporediti s imenom sela Kručanovci koje je također pripadalo spomenutom vlastelinstvu.

ŽUPANJA – GRUNTOVNICA 1786. GODINE

Seosko posjedovno zemljište ima DESET poljskih predjela (hatara), označenih brojem i nazivom značajnije rudine ili barskog područja na tome prostoru. Nazivi mjesta (toponimi) nose ova imena:

- I. – SELO – naseljeno područje: Veliki kraj, Ervenica, Mlaka, Šantava, Gaćanci, Piškorevci, Zlatodol.
- II. – LAZE – Laze, Sičine, Guštare, Jelaše, Sirovačke grede.
- III. – KOMAREVO – Komarevo, Vragorilo, Dubarkovo, Dubovo, Strug.
- IV. – STORNICA – Stornica, Luko, Pritoka, Tvrдно, Zalojak, Zaptovi.
- V. – VUČJE – Liskova greda, Živaračka greda, Krčevina, Lovrin stan, Srednje, Balentović gaj, Rastoka, Vjeroštaci, Jazbine, Kemeljevica, Horvatov stan, Meretino, Lazine.
- VI. – MIĆINE MLAKE – Zašetino, Vjeranjci, Spačvica, Velika greda, Kusače, Bašča.
- VII. – SVIRČEVE MLAKE – Bok, Grmovi, Benković njiva, Bioč mlaka, Duga mlaka, Gojmer, Oberkuk, Nježilovo, Ciprović mlaka, Zarastika, Bušić njive, Zobišta.
- VIII. – KUĆIŠTA – Kućišta – Velika i Mala, Dubrave, Lasci, Babine njive, Tadino trnje, Dolnje livade, Panje, Gredica, Opodnje, Vjeroštak, Rastošnica.
- IX. – SEOSKE NJIVE – Kapiona, Topolovac, Karaševac, Pod grobljem, Crne njive, Minovci, Gložice, Krutanovci, Stari Krutanovci, Braštino, Krivatovo, Jabučica, Zabrana, Margita, Leaković njive, Gajići, Rakitna, Ostrovo, Svibače, Nemoljkovo, Oblič, Dužica, Trtavci, Oblinske njive, Trčeonica.
- X. – VRBLJE – Vrblje, Zaton, Livade, Plicke njive, Oblice, Poloj, Dvoranjak, Prucka, Carić greda, Kosov vrb, Oraškovac, Gacke livade, Svorica, Kobilnjača, Tribež, Gajić.

HIDROGRAFIJA – barska područja i tokovi – često su na južnoj, dok su na sjevernoj strani mnogo rjeđi i slabije izraženi, a to su:

Sjeverna strana: Bosut (Šlajs), Stornica, Rastočica, Rastoka, Vjeroštak, Bebrinica, Kusača, Bioč mlaka, Vjerovi, Spačvica, Donkovic, Vučje, Zašetino, Djedino, Vjeranjci.

Južna strana: Ervenica, Bečenica, Mlaka, Gacka bara, Zaton, Vrblje, Svornica, Krnjica, Prucka struga, Duboka mlaka, Buk, Bratišino, Karaševa, Štitar-bare, Rakitna, Svibače, Brnana, Vrbić, Ostrovača, Pruglenica, Gložnata, Minovača, Trtavačka mlaka, Oblič.

ŠUMSKO PODRUČJE – prostire se sjeverno i sjeveroistočno od mjesta te čini zajedničku županjsko-gradištansku šumsku cjelinu, pod imenom „KUSARE”, s podnazivima Lukno, Poljica, Žirovačka greda, Crna greda i Gaj (I. Lešić – Bartolov 2017: 149–151).

NAČIN ŽIVOTA NA SELU I STANU

Marko Kadić (1900. – 1988.) je kroz povijesno-etnografski prikaz vrlo kvalitetno opisao život na selu i stanu od sredine 19. pa do sredine 20. stoljeća. Napisao je to u dva zasebna naslova u knjizi *Govedarstvo slavonske Posavine* (1965.), a mi smo ih ujediniili, prilagodili našim potrebama i donosimo skoro u cijelosti.

U najvećem dijelu spomenutoga razdoblja živjelo se na selu u kućnim zadrugama, a izvan njih je bilo malo ljudi i to su bili ponajviše obrtnici, službenici općine i škole te šumari, lugari, trgovci i umirovljenici i dr. U zadrugama je obično bilo po više obitelji, čiji su članovi živjeli na zajedničkom posjedu (gruntu) i u zajedničkoj kući u selu, a „stanovi” (salaši) bili su zapravo drugi dom, obično za jednu obitelj.

Balentović – Šokičin stan 1964. godine (hatar Dubarkovo)

Oko stana bila je većina obradive zemlje. Smješten je bio ponajviše blizu šume ili zajedničkoga pašnjaka zemljišne zajednice, a često u blizini i jednoga i drugoga, kako bi se najbrže i najviše mogla iskoristiti paša za svu stoku, a naročito za goveda i ovce, ali i za svinje, jer su one u šumi imale ne samo paše nego i rova i žira, pa su stoga tamo preko cijele godine „radile” i rasle.

Šume su davale dovoljno ne samo ogrjeva nego i svakovrsne građe za različite zgrade oko stana („pojate”, staje i „štagljeve”) te za ogradu, valove i svu bunarsku građu („stubanj”, „šibu” i „šošicu”), a i za sve ostale potrebe. Šume su bile državne i imovne. U imovnicama su pravoužitnici, tj. žitelji na području bivše Vojne krajine i graničnom području prema Bosni i nekada Turskoj vlasti – imali pravo prema površini svoje zemlje na određeni deputat ogrjeva besplatno, a osim toga su dobivali i svu potrebnu građu za gradnju novih ili za popravak starih kuća i svih drugih zgrada. Pašarina za stoku nije se u početku nikako plaćala, a kasnije su pašarinske pristojbe bile vrlo niske.

Pašnjak u blizini šume

Općine su također mogle iz imovnih šuma dobiti potrebnu građu za javne zgrade (crkvu, školu, mostove, groblje, ogradu sajmišta ili strviništa itd.).

U selu u zadružnoj kući, „doma”, kako vele u Posavini, od stoke držali su se samo konji, i to ponajviše oni za posluđu, za vožnju kolima za vlastite potrebe, kada se išlo na sud, kotar, na vodenicu, a kasnije na mlin, pa u svatove ili pak na javne poslove po nalogu općine kao javni podvoz ili „foršpan”. Rijetko se držala i pokoja krava radi mlijeka, ako je stan bio daleko, a djece i ukućana dosta, pa da o postovima, a inače bude i bijeloga „smoka”, tj. mlijeka, sira i kajmaka.

Sva ostala stoka (goveda, ovce i svinje) kao i radni konji, kobile, ždrebadi i omad – bila je na stanu. Konji su se držali u ograđenim pašnjacima, da budu pri ruci, kada ih treba upreći za kakav posao. Osim drljanja i vožnje žita („svažanje”, „uvažavanje”) najviše su se upotrebljavali za vršidbu koja je trajala dulje vremena, jer tada nije bilo vršalica, nego se sve vršilo konjima.

Vršaj u Štitaru 1936. godine

U doba Vojne krajine seljačke kućne zadruge s brojnim članovima i jakom disciplinom, a i međusobnim poštovanjem, bile su temeljem tadašnjega društvenog poretka i života. Državna vlast je u ono doba nastojala da te zadruge budu jake gospodarske jedinice i da u njima bude zadovoljan svaki pojedinac i da tako mogu udovoljavati traženju vlasti u obrani države, tj. držati stalno stražu na Savi prema Turskoj granici. Te su zadruge morale stalno davati i o vlastitom trošku uzdržavati stanoviti broj ljudi s potpunom opremom te konje i kola s hranom prema veličini posjeda.

Zadrugom je upravljao i zapovijedao kućni starješina čiji su se nalozi morali izvršavati. On je zastupao zadrugu pred vlastima i bio odgovoran za red i poredak u njoj. Na njegovo je ime glasila i stočna putnica, kada se stoka gonila na sajam.

U zadrugama je život bio podnošljiv jer je bilo dovoljno radne snage, a rad je bio podijeljen te je svaki imao svoj određeni posao. Dozvolom starješine mogao je pojedini član otići s posla radi svojih osobnih potreba. To nije ometalo posao jer su preostali članovi zadruge posao posvršavali i bez njega. Dok je bilo reda, poslušnosti i sloge i dok je državna vlast o svemu tome vodila računa, zadruge su napredovale i život u njima bio je dobar i nije bilo oskudice ni siromaštva.

Čobani na stanu 1930-ih godina

Stoga je vladalo zadovoljstvo i vedro raspoloženje, a mladež je uvijek radila uz pjesmu. Glas tamburice, duduka, dvojnica ili gajdi čuo se često za vrijeme odmora i dokolice.

Poslije razvojačenja Vojne krajine (granice), poslije 1878. godine počele su diobe velikih kućnih zadruga na manje ili su se potpuno razvrgle. Razloga je tome bilo više. U prvom redu državna vlast nije više podržavala disciplinu i poslušnost kućnom starješini. Naseljavanje elemenata drugih narodnosti također je doprinijelo rasutku zadruga jer je nastalo rovarenje protiv sloge, da bi se na taj način zadruge podijelile i došlo do prodaje zemljišta koje su kupovali došljaci – stranci. Bilo je nadalje u zadrugama i zavisti pojedinaca, kao i nepravde pri diobi „tala”, tj. dijela od viška prihoda, koji je ostao nakon podmirenja poreza i nabave svih zajedničkih potrepština u zadruzi. Zavist je nastala i radi toga, što je za žensku djecu pojedinih zadrugara trebalo dati otpremu pri udaji. Neki parovi nisu imali djece pa su bili zavidni onima koji su djecu imali i za koju su i oni morali raditi. Često i kućni starješina nije bio uvijek najpametniji i najvredniji, nego je znao iskoristiti tuđe sposobnosti, a sâm je živio s malo truda i brige na račun zadruge. Sve te okolnosti, a bilo je i drugih, dale su povoda diobi zadruga.

Poslije Prvoga svjetskog rata nastale su još i veće promjene u životu naroda pa je došlo do brže diobe i uslijed promjena agrarno-pravnih odnosa, kolonizacije itd., jer je svaki htio da bude sâm svoj gospodar i vlasnik onoga što ima i što privredi. Zadruge su se do danas gotovo sve razvrgle (60-ih godina 20. stoljeća, nap. a.) i vrlo ih je malo još naći u ovome kraju, kao rijetkost. Tako npr. U Sikirevcima zadruga Živić (Karlavini) ima još i danas šest oženjenih ljudi i punu kuću

djece te broji svega 24 člana u zadruzi na 17 jutara, još preostale zemlje od prijašnjega zadružnog posjeda od 90 jutara.

Zadruga su bile prilično samostalne gospodarske jedinice koje su većinu potreba svojih članova pokrivala vlastitim proizvodima i izradom u domu, a tek nešto samo kupovinom i nabavom od obrtnika ili iz trgovina. Obuću i odjeću izrađivali su ponajviše sami (koža, lan, konoplja, pređa, vuna, tkanje, ručni radovi, vezovi itd.). Gotovo svaki muškarac u zadruzi bio je drvodjelac ili kakav drugi majstor. Kože su se također učinjale doma i od njih su se izrađivali opanci tzv. „kajišari” ili „putranci”, koji su imali kaiše široke 2-3 cm na mjesto kapice, a osim toga su kaiši na stražnjem kraju opanka bili tako dugi da su omotali nogu iznad gležnja oko tri puta tako da je opanak čvrsto stajao na nozi. Jeseni i zimi nosile su se tzv. „mestve” od kože. To je bila neka vrsta kožne čarape koja je štitila nogu od snijega, vode i blata, kao danas čizma.

Sijalo se većinom žito i zob, a manje ječam, dok se kukuruza mnogo manje sijalo. Kruh je bio crn, jer je žito i „snijetljivo”, a mljelo se „naprosto” (bez odvajanja mekinja) na „vodenici” ili u „suvari” jer su se mlinovi počeli graditi tek poslije 1880. godine. Vodenice su bile na Savi, a u selima podalje od Save bile su suvare kojih danas ima još par u Otoku, a inače su sasvim nestale.

Antun Pastuović iz Štitara s crnim svinjama na stanu 1960-ih godina

Za sve poslove i raspored, kao i za izvršenje brinuo se kućni starješina ili gospodar kuće. On je raspoređivao ljude i žene na posao. Izdavao je hranu i piće te dijelio mast, meso i kruh, kao i slaninu za hranu i pripravljanje jela za ukućane, goste, mobu i ostale poslenike. Žene su redom „redovale”, tj. spremale jelo za ukućane („reduša” i „poreduša”, ako je trebalo da bude dvije). Svaki je dan bila određena druga reduša koja je toga dana obavljala sve kućne poslove. Kako je u jakim kućnim zadrugama bilo dosta ukućana, to je trebalo i dosta hrane. Zato se i preko godine klalo i po koje goveče, da ima mesa, jer je to i bila glavna hrana.

Goveče bi se obično zaklalo zimi za vrijeme „mrsojede”, tj. od Božića do poklada. Klao se bolji i deblji komad, da bude ne samo mesa nego i loja za svijeće, a i dobre kože za obuću!

Kada su bili svatovi, klalo se i po par komada goveda i nekoliko svinja jer su se svatovi tračili po osam dana. O crkvenim godovima, kada su dolazile u goste prijatelji sa svih strana pa i iz udaljenijih sela, a ne samo rodbina (jer „došao je god, da se vidi rod”), tada se opet klalo jer je u velikim zadrugama znalo biti na ručku i po 200 osoba kao npr. kod zadruge Šokčević u Gunji ili zadruge u St. Perkovcima, koje zadruge su počele diobu 1906. godine. O Božiću i Uskrsu također se klalo kao i o pokladama. U slučaju ukopa klalo se goveče jer je valjalo nahraniti sve one koji su pokojnika otpratili na groblje (karmine). Bio je običaj da se zakolje žensko june ako umre žensko čeljade, a muško kada umre muškarac. Takvo žensko june, određeno za klanje, nastojalo se zamijeniti jer se vjerovalo da će biti sreće pri uzgoju toga juneta, koje je na taj način uteklo ispod noža!

Svaka zadruga imala je kuću u selu, gdje su stanovali ukućani u velikoj sobi, a osim toga bili su u dvorištu i „kućari” („vajati”, „kiljeri”), tj. posebne sobice za oženjene parove. Osim zajedničke sobe bila je i velika kuhinja ili „kuća” s otvorenim velikim odžakom i ognjištem na „banku” ispod njega uz „verige”, „sadžake”, kotao i ostalo suđe. U kući su bile police za suđe (tj. većinom zemljane zdjele i tanjuri, pa tegle, tave i tepsije itd.), a zatim čabrovi za vodu, „spirine” pa klini za ormu te sinija i mali stolčići itd. Sve je to bilo jednostavno i doma izrađeno. U sobi je bila velika zemljana peć s „kalićima” koji su bili uduljeni poput tanjura (četverouglasti). Oko nje su bile klupe za sjedenje i grijanje. Iznad peći visjelo je na stropu od greda po više „motaka”, gdje se uveče sušila odjeća i obuća, a ponajviše „obojci”, čarape (i fusekle) pa opanci, kada je čeljad uveče jeseni i zimi dolazila mokra i prokisla s posla. Veliki hrastov stol bio je u sredini sobe. U pročelju je obično bila široka klupa s naslonom za kuće gospodara (gazdu) ili pak uvaženoga gosta. Soba je bila puna postelja (kreveta), gdje je družina spavala. Kolijevke su bile male pod posteljom, a velike pokraj nje. Mjesto male kolijevke često se uzimalo malo korito. Odrasla djeca spavala su u krevetu, i to u „doli”, tj. na klupi s naslonom koja se stavljala pokraj kreveta. Za dolu se uzimala i obična klupa i stavljala između kreveta i zida da se proširi ležište i da bude mjesta za dijete. Bila je i posebna klupa za tu svrhu i imala je samo dvije noge. U tako velikoj zadrugi odrasli ukućani jeli su za stolom sjedeći, a žene su većinom stajale i posluživale ljude. Djeca su obično posebno i prije jela za malom i niskom sinijom sjedeći na malim tronožnim stočićima.

Osim doma u selu, gdje se više zadržavalo zimi, svaka zadruga imala je i „stan” (salaš), koji je zapravo bio drugi dom. On se nalazio obično tamo gdje je bilo najviše posjeda ili pokraj šume ili pašnjaka, da se može lakše držati stoka koja se gotovo sva i držala na stanu. Uz takav način života u zadrugi, a uz brojne pašnjake i šume razumljivo je da je stočarstvo, a ponajviše govedarstvo, bilo glavni temelj i izvor ekonomske snage tih zadruga i života toga prošlog vremena.

Krevet i soba za spavanje

„Stan” je bio drugi dom za sve članove zadruga jer su preko ljeta za vrijeme poslova gotovo svi i boravili preko dana na stanu i oko njega. Stalno je na stanu stanovao jedan oženjeni par s djecom ili bez njih i to stanovito vrijeme, tj. po nedjelju dana, a negdje i po mjesec dana. Rok je bio dulji, što su stanovi bili udaljeniji od sela. Periodički boravak zadrugara na stanu zvao se „redna” ili „rednja”. Glavna briga na stanu bila je stoka koja je tu boravila. Većinom su bila goveda, ali je bilo i svinja, ovaca i konja. Preko dana je stoka bila na paši, a preko noći u „okolu” ili na pašniku, dok je zimi bila preko dana većinom u okolu i pod „pojatom”, a često je tu boravila i preko noći, ali se utjerivala i u „štale”.

Okol, ograđeni dio za stoku

Govedska štala na stanu iz 1862. godine, Babina Greda

Pojata na stanu Ilije Pandurovića – Kristinog u Drenovcima

Zgrade za goveda bile su raznolike po gradnji i veličini. Obično su bile duge od 10 do 15 m, a široke od 4 od 7 m. Građene su od drveta, a jedino su ciglom bile podzidane. No i taj podzid bio je u ranija vremena od drveta, starih hrastovih panjeva zvanih „babe”. Pojata je bila otvorena cijelom stranom prema okolu na sredini kojega su bile dugačke drvene jase (većinom od pletera) iz kojih su goveda jela slamu i kukuružnjak. Na štalama su bila vrlo široka vrata, da goveda mogu lako ulaziti jer su imala duge i široke rogove, a i da bude svjetla kada se otvore jer u većini slučajeva nije na tim štalama bilo prozora ili su bili vrlo maleni.

Odbita telad i mlađa junad hranila se u posebnoj štali pokraj pojate, a zvala se „teočak”. Hranila se sijenom, a s njom je bilo katkad i pokoji komad odraslih goveda koji se bolje hranio i tovio za klanje. „Okol” (tor, ispust) obično je bio prema jugu, a štala i pojata služila je sa sjevera kao zaklon od vjetra i zime. Uzgoj je bio većinom napolju (hladni uzgoj), a štale su bile vrlo jednostavne i drvene (brvnare) i blatom umazane.

Na stanu su bile još i ove zgrade: drveni žitni štagljevi, dugački s „provodom” u sredini, tj. s otvorenom šupom s vratima na obje strane tako da se može s vozom unutra. Štagljevi su bili obično s jedne ili s obje strane guvna, a u njih se spremalo žito (pšenica) u snoplju do vršaja konjima. Kada se ovršilo, spremala se u njih slama, a nekad i pljeva pa i sijeno. Na jednom kraju tih štagljeva bila je obično i štala za goveda i konje. A često se i provoz

mogao pregraditi, pa i sam štagalj, ako nije bio pun, da preko zime u njemu budu goveda ili telici.

Zgrada za stanovanje ljudi na stanu zvala se „koljeba” (koliba, koleba), a građena je obično od cigle, ali često i od drveta. Imala je sobu i „kuću” (kuhinju) i još koju komoricu. Ispred nje bilo je ograđeno dvorište, u kojem je bila kolnica (šupa) za kola i drugo oruđe, a zatim vanjska peć, pa kokošinjac za piliće i kvočke te gusinjak za guske i pačinjak za patke. Kokoši su većinom noćivale na drvetu (ponajviše na dudu). U blizini je bio i voćnjak te ograđeni pašnjak (pašnik), gdje su ponajviše bili telici i ždrjebad, a često i konji za vrijeme odmora i preko noći ljeti.

Bunar s drvenim „stubnjem” i „đermom” bio je nedaleko koljebe, a pokraj njega bilo je jedno ili više drvenih korita za pranje rublja, odnosno, kako se

Đeram, bunar i korito

U ambaru su se spremale žitarice

Stanarska vanjska peć

obično govorilo, za pranje „rubina” poslije „luženja”. Ljeti se često lužilo nedaleko bunara. Tu je bio i valov za napajanje konja, a za svinje je poseban valov na zemlji, dok su goveda imala poseban valov pokraj bunara u okolu, odnosno pokraj njega. Radi hladovine bilo je nedaleko bunara pokoje stablo, a najčešće po jedan ili dva „veza” (drvo slično brijestu) s čijih se mladih grana gulila kora, kojom se vezao lan. Oko bunara bilo je prilično uredno jer su valovi za stoku bili izvan ograde, a unutar dvorišta bila su samo korita za pranje.

Blizu bunara bio je često i odeblji stup s ukoso uvrtnim klinovima, na koje su bile nataknete „tegle” (zemljane posude za mlijeko) poslije pranja, da se osuše prije nego se ponovno stavi u njih mlijeko za kiseljenje. Na tim klinima visjelo je i drugo posuđe za mužnju, tj. lonac, cjedilo (od tikve) itd. Stanovi su bili udaljeni od sela tri do šest pa i osam km, pa se prema tome ravnala i „rednja”, koja je bila dulja na udaljenijim stanovima. Iako je stan bio drugi dom, u njemu je bilo manje stanara nego domara, tj. ponajviše čovjek i žena s djecom koja još ne idu u školu ili koja su školu završila, dok su ona za školu ostajala doma u selu na brizi zadrugarima.

Stanar se brinuo za stoku koju su čuvala odrasla djeca koja su bila na stanu ili su dolazila iz doma. A često je stoku čuvao i sâm stanar. Žena je radila svoje poslove oko kuće, u vrtu i oko živadi, a osim toga bavila se i ručnim radom: tkala, prela, vezla, rasplitala, šlingala i krpala itd. Sve što je na stanu privređivala stanarica pa i što je jaja skupila bilo je njezino i mogla je tim slobodno raspolagati. Ona je i mlijeko sirila, sušila sir, kupila kajmak, topila ga u maslo ili ga solila i spremala za zimu, odnosno za poslove.

Šaranje tikvica na stanu uz pulina

Preko ljeta pa do poslije vršidbe bilo je na stanu živo i veselo jer su se tu skupljali ljudi na različite poslove na posjedu koji je uglavnom bio oko stana. Ali zimi stanar je bio većinom sâm sa svojom malobrojnom družinom. No posla se našlo uvijek ponešto i preko zime: cijepanje i rezanje drva, tesanje građe, djelanje „tačke” i „žio-ka”, kao i stupova, popravci alata, krpanje obuće, pletenje košara i „lje-sica”, a mnogi su se bavili drugim drvo-djelskim poslovima pa i rezbarenjem u drvetu ili šaranjem tikvica, a ženama su pravili prelje, vretena, stative, čekrke i vitlice itd. Ali ipak najvažniji posao bio je hranjenje stoke i sva ostala briga oko nje (čišćenje staja, napajanje, vezanje, mužnja itd.).

Kada se nije radilo, tj. kada su bili neki veći ili manji sveci, tad se razgovaralo, a gdjekad i čitalo iz kakvog kalendara, ponajviše *Danice* te vojničkih i zadružnih kalendara, a i drugih

knjiga ili pak novina koje su prilično rijetko dolazile u stanarske ruke!

Stanari su rijetko dolazili doma u selo. Ako je „rednja” bila godinu dana, to je na njih djelovalo tako da su se nekako otuđili od društva, a pogotovo kada su bili izvan kruga svojih rođaka, članova zadruga. To je ponekad djelovalo i na kasniji društveni život i kulturno-prosvjetni napredak nekih sela u Slavonskoj Posavini. Život na stanu, a osobito preko zime, djelovao je i u pravcu težnje za osamostaljenjem, tj. za diobom i samostalnim životom. Za tim su naročito težile žene iz bilo kojih razloga te su na rednji preudešavale svoje muževe da zatraže diobu.

Stanar je dobivao sve što je trebao za život, tj. brašno, meso, mast i slaninu, kao i sve ostalo iz zadruga te se to od vremena do vremena nosilo na stan. Kruh se pekao doma, a na stan se nosilo koliko ga je trebalo. Međutim, bilo je stanova na kojima se pekao i kruh, a i svinje toville, pa su tamo kao „ranjenici” (bravci, pojišci) i poklani. Takve su stanove imale zadruga Jovanovac (Parašilovac) iz Gradišta, pa zadruga Kopic (Rokić) iz Babine Grede te zadruga Kurjaković iz Privlake i dr. Eto tako je otprilike tekao život na stanovima, gdje je bilo i glavno uzgajalište stoke, a najviše goveda (M. Kadić 1965: 9–15).

Baka Franca Benaković i prof. Julije Petrinović, početkom 1965. godine na Čalkinom stanu

ŽUPANJSKI ŠOKAČKI STANOVI

Lovrin stan: Ivan Bušić, Ivan Bačić, Mato Benaković

Ljeskova greda: Ilija Kovačević, Lovro, Ivan Juzbašić – Vasin, Josip Juzbašić-Cicokić

Jazbina: Đuro Juzbašić i Ivan Bušić – Đukin

Grmovi: Martin Vučićević, Mato Galović, Nikola Galović, Antun Galović – Mašin, Martin Galović, Mato Bačić – Kefaševi i zadruga Galović – Brkini

Vjerovi: Ilija, Mijo Čolić, Mato Čolić, Mato Bušić – Ćirin, Vinko Balentović – Mušmulin

Kemeljevice: Marko Pavičević – Mikolčević i Lovro Juzbašić

Meretino: Lovro Galović – Barunović, Mato Bušić – Jelić i zadruga Galović-Pavić, Andrija Bačić – Jerković, Mato Bačić – Jerković, Karlo Bušić – Jelić

Lazine: Mato Vučićević – Brčkanov, Ivan Čolić, Ivan Čolić, Antun Juzbašić – Vasin

Stanište: Ivan Bušić i Josip Bušić

Mićine mlake: Ivan Šokičić – Francuzovi

Ogredak: Adam Benaković i Ivan Galović

Bok: Josip Svirčević, Ivica Galović – Mašin, Antun Galović – Zgodinov, Ivan Benaković, Ivan Šokičić – Maconjin, Mato Svirčević, Marko Nikolić – Pranjkov, Martin Nikolić – Pranjkov, Ivan Galović – Papuškin, Franjo Balentović – Mašin, Slavko Galović – Zečev, Mato Galović – Zečev, zadruga Benaković – Ćalkini, zadruga Balentović-Oborčarovi

Krčevine: Josip Svirčević, ml.

Nježilovo: Vinko Nikolić i Adam Benaković

Kusača: Andrija Nikolić – Ivanoševi i zadruga Galović-Gigovi

Gredice: Marijan Vučićević

Zaptovi: Mijo Balentović – Mušmulin

Zaton: Adam Benaković, Antun Benaković, Antun Filipović – Matanov i Luka Balentović

Velike livade: Ante Vrban, Lovro Ognjanović, Antun Oršolić, Antun Bobalić – Firov, Josip Galović – Čikin, Marko, Pero Benković – Maricin, Pavo Božić – Klarić, Pavo Filipović – Đipanov, Antun Filipović – Jerkić, Antun Balentović – Gulin, Mijo Benaković – Ćalkin

Gajić: Ivan Filipović, Antun Galović – Ivić, Đuro, Antun Galović – Mlakić, Antun Ognjanović – Grgić, Andro Filipović – Đipanov, Antun Filipović – Đipanov, Josip Filipović – Đipanov, Đuro Oršolić

Vrblje: zadruga Bušić – Mikolin

Dvoranjak: Ivan Tomašić i Mijo Tomašić

Velike njive: Mato, Ivica Spaić – Brnjačić, Adam Bobalić – Firov, Mato Bušić

Topolovac: Josip Tomašić – Repaš

Tvrдно: Stjepan Benaković i Ferdo Benaković

Lukno: Petar Lončarević, Antun Balentović, Pero Balentović – Šokičin, Andro Balentović – Sindin, Mijo Lončarević, Ivica Balentović – Šokičin

Sječine: Antun Lončarević

Komarevo: Antun Juzbašić

Bilić njive: Mato Baotić – Kavgin, Marica Baotić – Kavgina, Andrija Baotić – Kavgin

Nemoljkovo: Adam Filipović – Đipanov

SLAVONSKI SELJAK VOLIO JE PASTIRSKI ŽIVOT

Slavonija i Srijem 1777./1778. knjiga je kroničara i putopisca Friedricha Wilhelma Taubea (1728. – 1778.) koji je prikazao način, običaje i život slavonskoga („ilirskoga”) seljaka. Piše da je on volio pastirski život više od svakoga drugog načina života. Najvažnija grana slavonskoga gospodarstva sastojala se od stočarstva. Stoka i svinje kao i konji, magarci, ovce, ne tjeraju se ni zimi ni ljeti, ni danju, ni noći u staje jer ih nije bilo. Kada šume imaju puno žira, tada se svinje većinom tove hrastovim i bukovim žirom. I tada u šumi sve vrvi od svinja. Mnogo će se utoviti i pšenicom, naročito kada je žetva dobra, a žirenje loše. U zimsko vrijeme moraju te životinje same tražiti svoju hranu u šumi i na pašnjacima, koja se sastoji od korijenja drveća i biljaka.

Seljaci uopće nemaju žitnice, gumna, staje i tavan za skinuti usjev, kao ni za slamu, sijeno i otavu. Zbog toga moraju svoj dobiveni blagoslov čuvati pod otvorenim nebom te ga prepuštati na milost i nemilost svinjama i volovima, kao i insektima i silnim rojevima vrabaca, vrana, gavranova itd. Osim toga upropaštava vlažna i kišovita jesen neobično mnogo žita koje proklija. Često se može vidjeti visoko složenih hrpa neovršenih žitarica koje su tako zeleno obrasle kao da su obložene travom. Vršidba traži mnogo ruku, vremena i rada te se mora u tako slabo naseljenoj zemlji kao što je Slavonija obavljati konjima i volovima. No na taj način se upropasti mnogo žita jer konji smrve i zgnječe mnoga zrnja ili zabiju u meku zemlju. A i slama se na taj način tako izlomi, da je takva gotovo neprikladna za krmu, zbog čega se stoci mora davati neovršena slama (F. W. Taube 1777: 40–46).

Strošinci, prišumski stan

Kudgod pogledaš na stanu, svud je puno božjega blagoslova

Pedagog, književnik i etnograf Mijat Stojanović (1818. – 1881.) 1858. godine opisao je stan. Na gredi, okružena šumom i potokom smjestila se drvena koliba. Kazuje da mnoge *kolebe* imaju u novije vrijeme sagrađene i prave dimljake, a on želi opisati onu sagrađenu po starom načinu. Takvoj su nad kuhinjom u krovu prosječena *luknja*, kroz koju izlazi dim. Opisuje ognjište, čađavi *duvar*, prostu policu za kuhinjsko posuđe, *verige*, stol, postelju, stolčiče, *čiviluk* za odjeću, posudu sa svetom vodom i *patrice*. Uz kolibu bio je prislonjen *mliječnjak*, u kojem se drži bijeli *smok*: mlijeko, sir, vrhnje. Malo dalje stoje uz *kolibu* štala za marvu, *okol*, *štagljevi* za sijeno i slamu, *plijevnjak* za pljevu, *telićak* za teoce, *kočanje* za dojeće krmače, *kočnjaci* za živad, sve u dvorištu koje je ograđeno plotom.

S druge strane je vrt kod kolibe za povrće i voćnjak gdje rode jabuke, kruške, šljive, dunje, mušmule, orasi, oskоруše, breskve, kajsije, zerdelije itd. U vrtu je trap (rov) u koji se sprema za zimu povrće koje bi inače smrznulo. Oko kolibe ljeti zeleni se trava, cvjetaju i listaju stabla, zrije voće i povrće, pjevaju ptičice, riču goveda, nište konji, bleje ovce, mekeću koze, gaču guske, *pijukaju* i *kauču* (*kaukaju*) pure (ćurke), *rakolje* se i kokodaču kokoši, kukurikaju pijetli, roje se i zuje pčele i sabiru med u košnice (*trнке*, *uljišta*), koje su u pčelinjaku (*kovanluku*, *slujici*) nedaleko od kolibe na livadi.

To je slavonski stan, na kome žive stanar i stanarica s čobanima za razne marve. Proljeće i jesen dva su godišnja doba kada je najugodnije živjeti na slavonskome stanu. U proljeće kudgod baciš okom na stanu, vidiš ljepotu, krasotu, divotu, uzoritost i milinu: stabla puna cvijeća, livada puna mlađane bujne zelene trave, gaj i dubrave puni ptica pjevačica, lug pun lišća, vrt pun zelenja i cvijeća, dvorište puno živadi i marve, njiva puna mlada usjeva, srce puno ufanja i slatke nade.

U jesen kudgod pogledaš na stanu, svud je puno božjega blagoslova: štagljevi i guvna puni su žita, sjenici puni sijena, *okoli* puni marve, dvorište puno odrasle živadi, stabla puna zrela voća, vrt pun dozrela zelenja i raznoga povrća, *mliječnjak* pun bijeloga smoka, srca stanara puna utjehe i zadovoljstva. Slavonci sa stana izdržavaju dom i tko ima čestit stan i dom mu je dobar (M. Stojanović 1858: 35–37).

Gradište, stan zadruga Dretvić

Stan je bio drugi dom

Josip Lovretić (1865. – 1948.), zapisivač etnološke i folklorističke građe, također je u svojoj knjizi *Otok* (1897.) opisivao stanove i kazuje da je prije svaka kuća imala svoj stan. To je kuća u polju, blizu kakve šume. Preko ljeta čuvala se marva. Mnogi su stanovi imali svoje avlije koje su ograđene (tarabom, plotom), usađeno je kakvo drvo zbog hladovine, pa onda bunar sa stubnjem i đermom. Detaljno opsuje kako je stanarska kuća zidana, njezin vanjski i unutarnji izgled te namještaj i pribor za jelo. Građeni su *okoli* i *pojate* za marvu. U avliji je bio rov, u kojem se *zarovila* hrana za zimu. Bašća se održavala, u njoj je bilo posađeno ono što se koristilo za hranu, a viškove su poneki i prodavali. Mnogi su stanari pčelarili. Cvijeće je uljepšavalo cjelokupni prostor i življenje (J. Lovretić 2016: 47–51).

Vršaj na stanu

Tko ima čestit stan i dom mu je dobar

Povjesničar Krunoslav Tkalac (1910. – 1978.) u svojoj knjizi *Babogredska kompanija* opisivao je graničarski život za vrijeme Vojne krajine. Govori da se graničarski život rađao u kući, a da se zatim dalje kretao u pravcu polja, gdje je bio stan. U ravničarskoj Slavoniji stan je nastao u vezi konfiguracije tla, rasporeda biljnoga svijeta. Prvobitno su postavljeni na ivicama šuma, u koje su tjerali svinje u žir, marvu na pašu, a žene kupile šiške. Diobom kućnih zadruga nastaju grupacije stanova s po pet ili sedam kuća. Stan je na zemljištu kuće koja je bila u jednom komadu. Uz oranice i livade bila je i mala šuma koja je komasacijama nestajala. Na stanu se nalazila sagrađena manja zgrada za stanovanje, staja za marvu i štagalj. U drugoj polovici 18. stoljeća kompanija je dopuštala postojanje vrlo maloga broja stanova. Tada je na stanu moglo biti samo jedno lice. To je bilo u vremenskom razdoblju saseljavanja sela. Veliki broj stanova u polju ustvari bi bilo naselje razbijenoga tipa, a to se nije dopuštalo.

U prvoj polovici 19. stoljeća stanova je sve više. Na to je utjecao priraštaj stanovništva i dioba velikih kuća. Na stanu su tada živjeli već „samci”, tj. muž i žena bez djece, naročito kada bi isti postao ganc-invalid. No u vrijeme žetve i branja kukuruza bilo je toliko čeljadi na stanu da je

selo opustjelo. Tako veli i Mijat Stojanović u svome životopisu. Taj se običaj održao do danas (1970.). U drugoj polovici 19. stoljeća broj stanova se naročito uvećava, a to je doba prodora liberalističkih ideja i nadolazećega novog društva. Stan kao pojavu vođenja gospodarstva na taj način i neke običaje kao „divan” nije vojna vlast mogla svladati uza svu silu batine, zatvora i drugih mjera te vladanja preko sto godina. Na stanovima su se smjenjivali svakoga tjedna oženjeni parovi koji su obavljali tekuće poslove. Tako su graničari kuću izdržavali sa stana te je u to vrijeme i nastala izreka: „Tko ima čestit stan i dom mu je dobar.” (K. Tkalac 1970: 109–110).

Provedene su dvije komasacije

U naše doba provedene su dvije komasacije: prva 1938. – 1940., a druga 1965. godine. Usporedo s njima provedena je i odgovarajuća kanalizacija, nakon čega hatar daje posve drugu sliku nego u prijašnja vremena. U vrijeme prije kanalizacije našega područja samo grede, viša i ocjeditija zemljišta bila su obrađena kao oranice, a sva niža područja bile su livade. Bilo je dosta bara, šumaraka i šikara.

Od Županje na sjeveroistok bila su dva široka puta; lijevi koji je ujedno bio put u Otok, a vodio je dijelom uz potok Virovi postoji i sada. Drugi je išao prema šumi i blizinom šume zvanom Gaj, prolazio je kroz dio hatara koji se zove Bok te je po tom nazvan Bočkin put. Od ovoga puta danas, nakon druge komasacije, postoji samo jedan dio i to baš onaj koji ide kroz Bok.

Sredinom prošloga stoljeća bilo je u blizini sela, a i dalje dosta ograđenih livada; to su bili pašnici kamo bi se tijekom ljeta i jeseni dovađali konji da se preko noći napasu i odmire. U ovakvim pašnicima nalazio bi se i bunar s đermom i valovom za pojenje te češće i kakva mala pojatica gdje bi se marva u slučaju nevremena mogla skloniti.

Bliže šume nalazili su se stanovi ili salaši. Prvi stanovi s desne strane Bočkoga puta bili su Svirčević, a iza njih Benaković – Čalkini. Uz šumu Gaj bili su stanovi: Nikolić – Ivanišević, Pranjкови, Uvalini i Stojanović. S lijeve strane puta iza Svirčevića bili su stanovi Bačić – Kefašević i Piljini, te Balentović – Oborčarović. Iza omanje bare koja se zvala Kusača bile su njive i stanovi Galovića – Gigović, Papuškin, Mašini, Zečević, Radevi – sve tamo do potoka i bare Virovi ili, kako kaže naš svijet, Vjerović. Dalje na sjever uz Mićine Mlake i Crnu gredu su stanovi Šokičić – Francuzović, Bušić – Jelić, Bušić – Jerković te Galović: Brkin, Pavić, Barunović i Nakini te Lončarević.

Većina ovih stanova bili su živi stanovi, u njima su se stanari nalazili i ljeti i zimi. Stara šuma bila je u neposrednoj blizini te je marva – a osobito svinje – izlazila cijelu godinu u šumu (K. Bušić – Jelić 1973: 32).

Pomoćni stanovi – zabojišta

Zadruga koje su imale stan u polju bavile su se uzgojem svinja, imale su pomoćne stanove, tzv. zabojišta. Zabojišta su se nalazila u samoj šumi, ili ako je zadruga imala njivu na takvom mjestu otkuda je bio lak prilaz u duboku šumu, tu bi smještali svoje zabojište. Ogradili bi okol od kolja i trnjem opleli da svinje tu mogu zatvoriti. Napravili bi i malo nastrešnice slamom pokrivena, da marva ne kisne. U okolu su se nalazili valovi izdubeni iz deblje oblovine za napajanje svinja.

Obavezno je tu morao biti i bunar, neozidan, kojega su nazivali *buban* jer su svinje osobito za sušne jeseni prilikom žirenja trebale dosta vode. Bila je tu i mala kolibica za svinjara. Ova zabojišta koristila su se prilikom žirenja svinja u dotičnoj šumi (Karlo Bušić – Jelić 1973: 40).

Slavonski stan – obiteljsko zemljište sa zgradama

Etnologinja Manda Svirac je 1980. godine opisala slavonski stan-salaš na detaljan način. Kazuje da je stan obiteljsko zemljište izvan mjesta na kojem su bile stambene i gospodarske zgrade te samo zemljište.

Koljeba je bila stambena zgrada koja se u pravilu sastojala od dviju prostorija.

Gospodarske zgrade činili su štagalj, štala (staja), sjenica, pojata za krave, svinjac, svinjara, kočanje za prasce, ovčara, ambar, kočnjak (kočak, pačarevi) za živad, sluvica (pčelinjak), pljevara (plivnica) za pljevu, čardak za spremanje kukuruza, pušnica za sušenje voća, bunar s đermom, valov (nekoliko) za napajanje stoke, krušna peć, ograđeni prostor za guvno sa stožerom u sredini te okol, okoce, okolac za boravak krava, a negdje i svinja.

Od zemljišta bitno je spomenuti bašču (vrt), šljivik, nešto vlastite šume, livade za pašnjak te obradivo zemljište.

Sušenje voća („ošap”) oko 1900. godine

Udaljenost stana od mjesta življenja vrlo je različita i ona iznosi od pola kilometra, a ponegdje je bila i do šest. Organizacija „rednji” također nije bila ista, u nekim mjestima bila je od dva-tri tjedna, a negdje je iznosila i do godinu dana. Datumi izmjene na stanu bili su po mjestima drukčiji (M. Svirac 1980: 46–56).

Šokački stanovi – od postanka do nestanka

Ante Knežević objavio je 1990. godine obimnu i jako vrijednu knjigu *Šokački stanovi*. Dobro izučivši sve što su o stanovima pisali mnogi autori, a ponajviše Josip Lovretić, Marko Kadić i Manda Svirac, stvorio je čvrsti temelj knjizi na kojemu je nadograđivao mnoge statističke podatke došavši do njih istraživačkom metodom. Opisao je stanove od postanka (od sredine 18. stoljeća) pa do nestanka (sredina 20. stoljeća). I terenski rad bio je zahtjevan, pričao je s mnogim suradnicima-kazivačima koji su živjeli, kako autor kaže, u užoj Šokadiji (županjski, vinkovački, đakovački i brodski kraj).

Napominje da se gotovo polovica stanova smjestilo na području nekadašnje Općine Županja, čak 1633 stana od evidentiranih 3641. Babina Greda imala je 349 stanova, Gradište 242, a Županja 61 na 26 lokacije, što zauzima 16. mjesto po brojnosti. Po autoru osnovni razlozi spomenute rasprostranjenosti su veće šumske površine koje postoje na istočnom dijelu uže Šokadije, a one su omogućavale pašarenje i žirenje, što je davalo veću poslovnu uspješnost u uzgoju stoke.

Ante Knežević stanove je razvrstao na nekoliko tipova: po vremenu nastajanja, po razvijenosti (razvijeni, nerazvijeni, srednje razvijeni), po namjeni, po smještaju (podšumski, utvajski, krajvodni, njivski), po uporabi i po obitavanju. Sve ih je pomno i iscrpno opisivao. Zlatno doba stanova i stanarenja bilo je 19. stoljeće. Navodi nekoliko razloga propadanja stanova: ukinuće kmetstva (1848.), zabrana pašarenja i žirenja (oko 1880.), komasacije (u Županji 1938. – 1940. te 1965.), konfiskacije i nacionalizacije zemljišta i zgrada, izgradnja putova, željeznica te razvoj mehanizacije, odnosno smanjenje potreba za radnom snagom.

Strošinci, prišumski stan

Stanovi predstavljaju ostatke prastarih seljačkih naselja raspršenoga tipa

Sve do prvih decenija 20. stoljeća zadržali su se u Slavoniji i Baranji jednostavni, improvizirani zakloni od priručnoga drvenog materijala i zemlje. Uglavnom su ih koristili svinjari i čordaši kao privremena skloništa dok su čuvali stoku, osobito ako je stoka napasivana podalje od sela. U Sikirevcima je 1962. godine snimljena nadstrešnica na četiri stupa improvizirana od drveta i granja. Ovo pastirsko sklonište od pripeke i kiše najelementarniji je graditeljski oblik zabilježen u Slavoniji (Ž. Španiček 1995: 17–18).

Sikirevci, nadstrešnica – skrovište za pastire

Značajnu ulogu u tradicijskom seljačkom gospodarstvu, načinu stanovanja i životu uopće imali su „stanovi”, „salaši”. Zabilježeni su u različitim dijelovima Slavonije, a osobito brojni bili su oko Županje i Vinkovaca. Na stanovima su građene kuće i gospodarske zgrade posve nalik onima u selu, ali katkada slabije izvedbe. Iako stanovi objedinjuju gospodarsku i stambenu namjenu, njihova glavna funkcija je privredna. Podizani su kako bi se zemlja udaljenija od sela lakše obradila, ali i zbog ispaše i žirenja stoke. Stanovi predstavljaju ostatke prastarih seljačkih naselja raspršenoga tipa (Ž. Španiček 1995: 87–91).

Šokački stanovi – oaza mira i rada

Nekada je u Šokadiji svaka kuća, posebice zadružna, imala svoj *stan*. Šokački *stan* je kuća u polju okružena drugim gospodarskim zgradama. *Stan* je najčešće bio smješten u blizini šume gdje je tijekom ljeta boravila zadružna ili kućna marva. Tamo su svinje *tjerane u šumu na žir*, *goveda u pustare*, čuvane i hranjene kokoši, guske, patke, pure... Žene su sakupljale šiške koje su poslije prodavale i time prištedjele novac za sebe.

Dvorište *stana* najčešće je bilo ograđeno plotom ili *vrljikama*, odnosno *motkama*. U središtu je obično stajao stari orah ili hrast zbog hladovine te bunar sa *stubnjem* i *đermom*. Stariji tip kuće na stanu građen je bez trijema s otvorenim ognjištem u kući i jednom sobom u kojoj su spavali *stanar* i *stanarica*. Soba je bila opremljena najnužnijim namještajem.

Iza stanarske kuće bio je posađen vrt, a u livadama obično su bile i košnice sa pčelama. One starije košnice bile su od *stubnja* – drva iz jednoga komada, a bilo je i pletenih i omazanih govedskom balegom. Uz različito posađeno povrće u vrtu, znao je biti i pokoji struk suncokreta, posijan mak i posađeno sitno cvijeće: *bosiljak*, *mileduv*, *pelin*, *fajgl*, *vijojlica*, *lipe kate*, jagorčine i dr. Cvijeća je bivalo osobito ukoliko su *stanar* i *stanarica* imali kćer – djevojku za udaju te je ona nedjeljom cvijećem kitila svoju pletenicu. Pored vrta bili su smješteni *okol* za marvu, *pojate*, *ovčar*, svinjci i *tor*. Oko stana prostirale su se livade i njive. Livade su preko ljeta košene, a od jeseni marva se na njima napasala.

Koljeba iz 1853. godine na staništu Franje Ivanšića iz Gradišta

Stanari su u prošlosti na prostorima Slavonije, od *Sisveta* do *Sisveta* ostajali na stanu, kada su se mijenjali. U zadružnim kućama poštivao se redosljed po kojem je tijekom godine jedan bračni par (od najstarijega do najmlađega) odlazio živjeti i raditi *na stanu*. Odlazeći *na stan*, stanari su od kuće dobivali: prase, brašna, kukuruza, ječma, repe, zob, krumpira, kupusa, graha, maka, bijeloga i crvenoga luka i dr. Dobivali su sve što im je bilo potrebno za godinu dana, a da to čak nisu mogli ni potrošiti. *Stanarice* su *na stanu* prele, tkale, vezle i radile druge ručne radove za sebe, ali i za druge. Stanari – muškarci iz drva izrađivali su korita, manju burad, *saone*, *stative*, *čekrke* i druge predmete, i to čak prodavali.

Stanar i *stanarica* bili su obvezni dati nešto mlijeka i mliječnih proizvoda u *zadružnu kuću* u selu, a drugo su zadržavali za sebe od čega su pravili sir i maslo, i prodavali. Sve što su *na stanu* *stanar* i *stanarica* prištedjeli i zaradili, bivalo je njihovo. Zarađene novce nisu morali dijeliti s drugima. Od tih novaca mogli su se odijevati i općenito, bar svake pete godine (ovisno koliko je bilo bračnih parova u zadruzi) – malo osobno pomoći. Zato su voljeli ići na stan! Pravi stari *šokački stanovi* – gospodarske cjeline iz prošlosti Slavonije, nekadašnje oaze mira i rada, u naše vrijeme su prava rijetkost (Lj. Gligorević 1998: 43–44).

UDRUGA STANARA ŠOKAČKIH STANOVA „ĐERAM“ ŽUPANJA

Osnivanje Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja

Nakon održane čobanijade u organizaciji pokojnoga Mate Plavšića, nakon njegove smrti nastaje praznina u održavanju nekoga sličnog običaja vezanoga za čobane – pastire. Nakon izvjesnoga vremena, negdje početkom travnja 2009. godine, prilikom jednoga susreta u podnožju nasipa pod našom Savom četvorica naših Županjaca tijekom razgovora i prisjećanja došli su na ideju da osnuju nekakvu Udrugu koja bi nastojala održati na životu i njegovati nešto od slične tradicije i tradicijskih običaja.

Antun Ognjanović

Antun Balentović

Karlo Oršolić

Antun Filipović

Kako su i sami posjedovali šokačke stanove, najzanimljivija im se učinila ideja osnivanja Udruge šokačkih stanova. Četvorica naših entuzijasta: Antun Balentović – Mašin, Karlo Oršolić, Antun Filipović – Đipanov i Antun Ognjanović – Grgić kreću u prikupljanje još zainteresiranih za njihovu ideju. Tako je i osnovan Inicijativni odbor u koji su još ušli Jakob Užarević i Ilija Spaić. Ideja se brzo širila među prijateljima i već 9. travnja 2009. godine održana je Osnivačka skupština na kojoj je bilo nazočno ukupno 33 odraslih članova i dva mlada koji su svojom nazočnošću podržali ideju i osnivanje Udruge koja će njegovati tradiciju nekadašnjega života na šokačkim stanovima.

Kako bi Udruga mogla funkcionirati i djelovati, bilo je potrebno izabrati i vodstvo, odnosno tijela Udruge koja će voditi i koordinirati rad Udruge. U Zapisniku sa Skupštine koji nosi datum 19. travnja 2009. godine izabrani su naziv Udruge te vodstvo i uprava.

Zapisničar na Skupštini Karlo Oršolić uredno je zapisao odluke skupštinara.

Utvrđen je naziv Udruge, i to **UDRUGA STANARA ŠOKAČKIH STANOVA ĐERAM** sa sjedištem u Ulici A. M. Reljkovića 10, 32 270 ŽUPANJA.

Za **predsjednika Udruge** jednoglasno je izbran jedan od osnivača Udruge:

- Antun Balentović – Mašin,

a za **dopredsjednike**:

- Antun Filipović – Đipanov i
- Antun Ognjanović – Grgić

U **Upravni odbor** izabrani su:

- Jakob Užarević
- Josip Baotić
- Marija Balentović
- Josip Filipović i
- Ivan Ognjanović.

Kako bi netko nadzirao zakonitost u radu Udruge, u **Nadzorni odbor** imenovani su:

- Mijo Strepački
- Antun Bušić i
- Marija Oršolić.

Za **tajnika Udruge** izabran je Karlo Oršolić, a za **rizničara** imenovana je Marija Balentović.

Sve odluke donesena na Skupštini, **ovjervitelji zapisnika** ovjerali su svojim potpisom:

- Gabrijel Galović – Mlakić i
- Marija Oršolić.

Prisutni na Osnivačkoj skupštini radi povijesti Udruge i protiv zaborava su:

• Antun Bušić	• Ilija Spaić
• Tomislav Živković	• Anica Baotić
• Marija Oršolić	• Petar Benković
• Karlo Oršolić	• Marta Benković
• Ivan Jakša Galović	• Antun Filipović
• Nada Galović	• Tomislav Galović
• Jadranka Filipović	• Branka Ognjanović
• Josip Filipović	• Antun Ognjanović
• Luka Filipović (omladina)	• Jakob Užarević
• Josip Filipović (omladina)	• Mijo Strepački
• Ljubica Živković	• Marija Balentović
• Marija Bušić Đukina	• Gabrijel Galović
• Kata Bušić	• Mirko Nikolić
• Kata Spaić	• Josip Baotić

- Svjetlana Baotić
- Antun Balentović
- Ivan Ognjanović
- Kaja Užarević
- Viktorija Bačić
- Ivan Bačić
- Jelka Bačić.

Na Skupštini su utvrđeni ciljevi i djelatnost Udruge, i to:

- promicanje i očuvanje tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima;
- promicanje šokačke gastronomije;
- očuvanje od zaborava starinskih alata i s tim vezanih zanata;
- poticanje i promicanje zaštite prirodnoga okoliša našega kraja;
- suradnja s drugim udrugama sličnih programa;
- obavljanje i drugih poslova i zadaća u suradnji s Gradom Županja.

Osnovana Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja

Prije desetak dana 9. travnja 2009. godine u Županji je osnovana još jedna udruga. Naime, na inicijativu nekolicine vlasnika tradicionalnih šokačkih stanova osnovana je Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja. Na Osnivačkoj skupštini Udruge koja okuplja tridesetak članova, za predsjednika je izabran Antun Balentović – Mašin, a neki od glavnih zadataka Udruge bit će promicanje i očuvanje tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima, stanarske gastronomije, stanarskih alata i s tim u svezi zanata te očuvanje i zaštita prirodnoga okoliša našega kraja (K. Oršolić 2009: 32: 16).

Detalj s Osnivačke skupštine udruge Đeram, 9. travnja 2009. godine

AKTIVNOSTI UDRUGE KROZ VRIJEME

Oživjeli stari običaji (Jedan dan na stanu)

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram na Mašinom stanu, u županjskim Urvinama, organizirala je (u ovim kolovoškim danima 2009., nap. a.) prikaz jednoga ljetnog dana na stanu. „Na stanu su bile tri vrste života, jedan je bio težak, drugi miran, a treći veseo. Šokci su teško radili, ustajali se s izlaskom Sunca, kako bi u miru mogli obaviti sve poslove, te su oko 12 sati obavezno išli prileći i odmoriti se kako bi poslijepodne u miru mogli nastaviti raditi”, kaže vlasnik stana Antun Balentović – Mašin, koji je i predsjednik Udruge Đeram, koja okuplja 40 članova. Pravi Šokci su, pojašnjava Balentović, bili poštenu i vrijedni ljudi koji su teško radili da bi prehranili svoju obitelj, a ne kao danas kada mnogi ne rade nego traže socijalnu pomoć. Ustajalo se jako rano, a kako je to jučer bilo prikazano (nap. a.), hranili su se konji i ostale životinje na stanu, krave, svinje, kokoši, potom se išlo u vrt po povrće, pravio se doručak, a onda se radilo u poljima. Trudili su se proizvesti dovoljno hrane za sebe i obitelj, da imaju marvu, ali i da im nešto ostane ponuditi tržištu.

Jedan dan na stanu

Balentović dodaje kako je kod njega na stanu kapija uvijek otvorena i svi su dobro došli, pa ih tako na ručku za stolom nikada nema manje od petnaest osoba. Tako su upravo Šokci nekada živjeli, stanova je bilo mnogo, svi su se družili, znali su se nakon napornoga dana i provedeli uz dobru kapljicu i pjesmu. Sve je to jučer slikovito dočarano na Mašinom stanu, snaše su pekle krofne, s korpama išle u povrtnjak, pekle u vanjskoj kući kruh i lepinje, dok su se na drugoj strani radili starinski poslovi, razbacivalo sijeno, muzle krave, oštrile motičice i pravile se na starim strojevima potkove za konje. A nakon napornoga dana sjelo se za stol, uz čvarke, sir i kajmak, gušći paprikaš i ostala tradicionalna jela. Prikaz jednog dana na šokačkom stanu vratio nas je najmanje 50 godina

unazad i posjetio kako ni danas ne bi trebalo nigdje žuriti jer mir, veselje i druženje ono je što nam uvijek treba, rekli su nam vlasnici stanova koji ljubomorno čuvaju svoju tradiciju i uživaju u njoj (B. Galović-Dabić 2009: 36:12).

Već 2010. godine Udruga se uključuje u programe Šokačkoga sijela koje se odvijalo pod geslom „Kovač kuje, daleko se čuje”. Članovi Udruge su prigodom dočeka jahaća koji su najavljivali Šokačko sijelo pred Gradsko vijećnicom demonstrirali pravu kovačku vatru i kovanje potkova.

Hranidba konja

Iste godine prigodom manifestacije *Jedan dan na stanu* Udruga stanara pozvala je u goste članove Udruge *Golubovi* koja je osnovana na principu dobrovoljnosti i humanitarnoga rada radi poboljšanja kvalitete življenja i slobodnoga vremena te ostvarivanje prava osoba s invaliditetom. Time se htjelo makar jedan dan učiniti lijep i sadržajan vrlo veselim članovima Udruge *Golubovi* koji su s oduševljenjem prihvatili poziv.

Udruga Đeram prezentirala starinsku šokačku svinjokolju

Ivan Ognjanović i Zvonimir Stjepanović

Na Mašinom stanu prezentirana je stanarska šokačka svinjokolja na način kako se to nekada radilo. Već od radnih jutarnjih sati u dvorištu se, uz žamor članova Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja, pušilo iz „oranjia”, gdje su se pripremali čvarci, a u drvenim koritima miješalo se meso za kobasice i kulene. Sve je podsjećalo na vremena od prije sto godina, a to je i bio cilj stanara: prikazati svinjokolju kakva se nekada radila i otrgnuti od zaborava stare običaje da se ne zaboravi kako su živjeli naši stari.

„Sve se radi bez struje, ručno. Treba više snage, ali tako je nekada bilo”, rekao nam je Antun Balentović, predsjednik udruge Đeram, koji je uz poslove dočekivao i sve koji su navraćali na stan, kako bi pozdravili stanare i s njima se družili. Tu nema žurbe, sve je polagano i opušteno, a ne kao danas, u naše moderno vrijeme, kada se što prije nastoji završiti sa svinjokoljom. Naši su stari i po tri dana imali svinjokolje, radilo se, ali i družilo, razgovaralo, pjevalo, pričali su nam stanari. I upravo je tako i bilo, kao u stara vremena.

„Cilj nam je spremi meso i osušiti ga, kako bi trpeza bila puna kada nam dođu gosti. Vrata stana su uvijek otvorena, tako da gostiju imamo cijele godine”, rekao je predsjednik Balentović i dodao da su majstore služile snaše odjevene u narodnu nošnju. A one su pravile stara zaboravljena jela koja su se uvijek spremala u vrijeme svinjokolja. To je gulaš, koji danas malo tko pravi u te dane, a na trpezi je bilo i pečene kobasice, domaće juhe, krofni, salenjaka i svega onoga bez čega Šokci ne mogu ni danas. Nakon dobrog zalogaja, ića i pića, meso se pospremalo, a druženje se nastavilo uz pjesmu do kasno u noć (B. Galović-Dabić 2011: 53:10).

Godišnja skupština Udruge Đeram

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja, kako je istaknuto na Godišnjoj skupštini održanoj u ambijentu Mašinoga stana, vlasnika Antuna Balentovića, koji je ujedno i predsjednik Udruge, protekle je godine radila na očuvanju i njegovanju šokačke, slavonske tradicije i kulture, oživljavajući kroz brojne aktivnosti zaboravljene slike iz prošlosti, kroz prikaz života na stanovima. Sve se više u današnje vrijeme ljudi vraćaju prirodi, iskonskim vrijednostima, ljepoti negdašnjega življenja, a upravo se kroz promicanje stanarskoga života i danas može njegovati taj duh. Stanari su tako u protekloj godini sudjelovali na raznim priredbama tradicijske kulture, dočekivali goste na stanu, a među njima zasigurno su im najdraži bili članovi Društva osoba s invaliditetom Golubovi, prikazali su jedan ljetni dan na stanu, starinsku šokačku svinjokolju, dočekali jahače na Šokačkom sijelu i dr.

I za ovu su godinu planirane brojne aktivnosti kroz njegovanje stanarskih običaja, na što Županji imaju puno pravo jer, kako je to istaknuo na Skupštini Zvonimir Stjepanović, predsjednik Komisije za kulturnu djelatnost grada Županje, svi izvori govore da je upravo županijski kraj imao najviše stanova. Rad Udruge je prepoznat, pa iako je još u „povojima”, u protekle dvije godine članovi Đerma ostavili su pečat u gradu te je i gradonačelnik Davor Miličević dao svesrdnu potporu u radu i istaknuo kako će i dalje podržavati rad Udruge (B. Galović-Dabić 2011: 57:10).

Prikaz pečenja kruha u krušnoj peći

Čuvari tradicije, članovi Udruge stanovara šokačkih stanova Đeram organizirali su prikaz pečenja kruha u krušnoj peći. Ovaj je događaj bio na Mašinom stanu koji je za ovu prigodu posebno uređen i okičen starinama, otarcima, miljetima, poljskim cvijećem, a organiziran je u okviru Županjskoga ljeta. Građani su mogli svratiti na stan čija su vrata bila otvorena za sve, a na stolu su se našle brojne slavonske, šokačke delicije, od domaćega kruha ispečenoga u krušnoj peći, lepinjica, masnoga kruha s paprikom, kulena i kobasice, čvaraka, kolača i dr.

„Krušna je peć bila sastavni dio života, a danas ih više nema. Obnovili smo ta sjećanja i vratili se u djetinjstvo i pokazali kako se kruh nekada pekao”, kazao nam je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge Đeram. „Dane kruha organizirali smo u okviru naše manifestacije Županjsko ljeto i ponosni smo na ovaj dan. Želimo i mladima pokazati kako se to sve nekada radilo, da se kruh nije mogao kupiti u trgovini, da se pekao za cijeli tjedan”, kazao je Zvonimir Stjepanović, predsjednik Komisije za kulturnu djelatnost grada Županje.

Da se nekada tako radilo, potvrdila nam je i Branka Ognjanović-Grgić koja je mijesila kruh i lepinjice koje su gosti jeli u slast. To nije bio lagan posao. Kruh se pekao jednom tjedno, peklo se od 10 do 12 kruhova težine od dva do tri kilograma.

„Snaše su se rano ustajale kako bi zamijesile kruh, a prije toga su se jele lepinjice koje su pravile na masti. Na Mašinom stanu obilježen je Dan udruge, koja ima oko 50 članova. U ovom prekrasnom ambijentu, uz savski nasip, sve ove ljepote, druženje je uvijek ugodno, opušteno, za dušu”, kažu članovi Đerma, kojima ništa nije teško učiniti i prirediti kako bi se što bolje prikazali običaji i život naših starih na stanovima. Članove je posjetio i gradonačelnik Davor Miličević koji je uvijek spreman odazvati se na njihove pozive i dati potporu radu Udruge.

I upravo zahvaljujući članovima Đerma, sve što je nekada bilo, neće se zaboraviti i ostat će sačuvano, a već sada u Udruzi se planiraju i pripremaju novi događaji jer u našoj tradiciji ideje za nešto takvo su nepresušne (B. Galović-Dabić 2011: 60:9).

Te iste godine na Memorijalu Ivana Balentovića Mašinoga u organizaciji Konjogojске udruge *Stari graničar* koja se održavala na gradskom hipodromu, članice Udruge stana uz podršku muških članova pekle su lepinjice od dizanoga tijesta za sve sudionike Memorijala.

Miris kruva

Mama iz peći vadi kruz
veliki, mirisni, nabrekli.
Umiva ga 'ladnom vodom,
a on nježno uzdiše i mirisne
pare širi čak u susjedna dvorišta.
Dok ga pokriva bilim, prednim stojnikom, komšinica dovikuje:
„Ima l' i za mene?”
Mama se nasmiješi, kimne glavom,
a ja nestrpljivo čekam, sa stinitom mašću i sitnom crvenom
paprikom da se o'ladi.

Ilija Babić

Nabrekli, veliki, mirisni kruz iz vanjske peći

45. Šokačko sijelo 2012. – „Puna srca, pune čaše, neka živi što je naše”

Pokladno jahanje – Doček jahača 2012. godine

Zaključak Skupštine – Brojne aktivnosti obilježile su rad Udruge

Rad Udruge stanara šokačkih stanova Đeram u protekloj je godini bio bogat, raznovrstan, obilježen brojnim aktivnostima, tako je sve zacrtano u cijelosti i ostvareno, rečeno je na redovitoj Godišnjoj skupštini Udruge. Bilo je niz druženja na trajnom okupljalištu članova na Mašinom stanu, bilo je mnogo gostiju i aktivnosti, a stanari su zorno prikazali ono što se inače radilo na našim šokačkim stanovima. Tradicija i običaji, zahvaljujući udrugama poput Đerma, žive i danas, a prenositi će se i čuvati i dalje. Nastojat će se u idućem razdoblju i pojačati rad, te će se, uz veće uobičajene aktivnosti, u rad Udruge unositi i osmisliti novi programi.

„Ovo je već naša četvrta skupština i možemo biti jako zadovoljni radom. Imali smo deset javnih nastupa, s mnogo uspjeha mnogi su sudjelovali na našim manifestacijama u gradu, njegujemo i čuvamo naše tradicijske običaje, a u tome nam mnogi daju potporu. A ovdje na stanu družimo se kao što su to nekada stanari imali običaj”, kazao je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge Đeram (B. Galović-Dabić 2012: 68:14).

Predsjednik, tajnik i predsjednik NO Udruge Đeram

Kako su to radili nekada naši stari

U okviru *Županjskoga ljeta* 2012. godine zanimljive sadržaje dva tjedna zaredom ponudila je i Udruga stanara *Đeram*. Vrata Mašinoga stana bila su otvorena za sve građane koji su bili pozvani na druženje, uz delicije koje su pripremili vrijedni članovi Udruge. A taj je subotnji dan bio rezerviran za pečenje kruha i ostalih proizvoda od tijesta, na način kako su to nekada radili naši stari. Već od ranoga jutra pripremali su se slavonski specijaliteti. Snaše u nošnjama mijesile su tijesto za kruh, pogače, lepinje i kiflice, dok je muški dio pripremao peć, ali i mesne delicije.

Brojne Županjce i sve goste, koje je ovo događanje privuklo, članovi *Đerma* posjetili su na stare običaje i na to kako se nekada pripremala hrana na stanu. Članovi Udruge *Đeram* prošle su subote, pak, prikazali jedan ljetni dan na stanu. Pokazali su kako se na starinski način pralo rublje, čistio luk i grah, pravio „fruštuk“, izrađivala držala za sjekire i motike, potkivali konji i dr.

„Prikazali smo običaje koji su već pomalo zaboravljeni i tako smo otrgnuli slike iz prošlosti od zaborava”,

kazao nam je Antun Balentović, predsjednik Udruge Đeram. „Sve ovo samo je jedan dio, segment šokačkoga načina života na stanu, i općenito kako je sve to bilo u prošlosti. Naš je narod živio jednostavnim životom, zajedno je radio i veselio se, pa je svaki posao, kao ovaj današnji, završavao s radošću”, kazao nam je Zvonimir Stjepanović, predsjednik Komisije za kulturnu djelatnost grada Županje.

Mijesilo se tijesto za kruh, pogače, lepinjice i kiflice, a prava majstorica je za to bila Branka Ognjanović. Rublje se nekada lužilo, posipalo pepelom, udaralo praćakom i trljalo rifljačama kako bi bilo čisto i „bilo”, o tomu je govorila Mara Pavličević. Blaž Pavličević izrađivao je držala za motike i sjekire, a Josip Ognjanović pokazao je kako izgleda potkivanje konja. Anica Baotić bila je zadužena za pripremu „fruštuca”. Na stanu je bilo puno posla, pa se tako morao čistiti i luk (B. Galović-Dabić 2012: 72:16).

*Osječka televizija – Goran Ivanović Lac u gostima na Mašinom stanu
(5. kolovoza 2012.)*

Oživljene su zaboravljene slike iz prošlosti

46. Šokačko sijelo 2013. – „Šokadijo plemenita, oj, Županjo ponosita”

Doček jahača – najava Šokačkoga sijela

Izborna skupština 2013. godine

U protekle četiri godine Udruga ne samo da je pronašla svoje mjesto u gradu nego je i jedna od aktivnijih u Županji. Osnovni je cilj Udruge sačuvati, odnosno podsjetiti na nekadašnji stanarski život i na stanarske poslove koji su se nekada na stanovima obavljali. Tako članovi vrlo često prirede događanja na stanu kojima ožive zaboravljene slike iz prošlosti, počevši od prikaza jednoga ljetnog dana na stanu, sjetve, kopanja, uzgoja životinja i drugoga te tako nastavljaju tradiciju stanarskoga života.

„Nastojimo kroz događanja na stanu podsjetiti na sve ovo, i oni koji dođu na stan imaju prigodu vidjeti što se nekada radilo, kako se to obavljalo i kako se živjelo na našim stanovima”, kažu u Udruzi Đeram. Na Godišnjoj skupštini podneseno je izvješće o radu u proteklih godinu dana. Aktivnosti su bile brojne, a tako će se nastaviti i dalje. Planira se ove godine i proširiti djelatnost, pa će se uskoro na Mašinom stanu održati moba, kopanje kukuruza na način kako je nekada to izgledalo, uz sve ono što se događalo u tom poslu. Udruga će i dalje aktivno sudjelovati u Šokačkom sijelu, nastaviti će se suradnja s Društvom Golubovi, koji su dragi gosti članovima na stanu, organizirat će se slavonska, šokačka svinjokolja na starinski način i svi drugi sadržaji koji su neizostavni dio rada Udruge. Za predsjednika Udruge ponovno je izabran Antun Balentović – Mašin, a povjerenje su članovi ponovno iskazali i tajniku Karlu Oršoliću (B. Galović-Dabić 2013: 81:14).

Udruga redovno saziva godišnje skupštine

Prikaz starih običaja

Udruga Đeram i ove godine prikazala je i podsjetila na stare običaje i na to kako se nekada mijesio i pekao kruh u vanjskoj peći. Pečenje kruha u krušnoj peći održano je u okviru Županjskoga ljeta na Mašinom stanu, čija je kapija bila otvorena za sve one koji su željeli pogledati kako su naši stari radili i živjeli. Zadaća stanara je sačuvati i oživjeti život Šokadije na stanu, organizacijom različitih manifestacija: *Jedan dan na stanu*, *Svinjokolja* te *Dani kruha*. Upravo ovu posljednju stanari su održali unatoč velikoj vrućini i sparini, ali kako su i sami kazali, na stanu je temperatura uvijek niža nego u gradu, tu je puno ugodnije, pa je to još jedan od razloga više da se pobjegne od užarenoga asfalta.

Već od ranih jutarnjih sati na Mašinom stanu bilo je živo. Miris kruha nikoga nije ostavljao ravnodušnim, a osjećao se već od ranih jutarnjih sati. Nekada su snaše ustajale u ranu zoru kako bi mijesile i ispekle kruh te obavile sve poslove kojih nije bilo malo. Tako su i stanarice Đerma zamijesile kruh, a ispekle su i lepinje i lepinjice.

„Prije se u kući preko cijele godine držalo brašno, a danas u ostavama možda imamo samo koji kilogram. Prije je svaka kuća imala brašna, vanjsku peć jer se kruh pekao svakih osama dana. Poslastica je bila lepinja, a poslije lepinje šokačka torta jer nije bilo kolača kao danas. Danas, mislim, da u Županji više nema kuća u kojoj se peče kruh, tako da smo mi željeli podsjetiti kako se to nekada radilo i kako bismo počastili goste koji dođu na stan”, kazao nam je Antun Tuna Balentović, predsjednik Udruge Đeram.

„Ponudili smo i ove godine ono što se radilo na našim šokačkim stanovima. Toga je, nažalost, sve rjeđe i manje, i mislim da je ovo i način da se obogati i turistička ponuda našega grada”, kazao nam je Karlo Oršolić, tajnik Udruge Đeram.

I ove godine vrijedne stanarke bile su Branka Ognjanović, Anica Baotić i Jelka Bačić koje su zamijesile lepinje i druge proizvode od brašna. Evica Branković pobrinula se da se to što bolje ispeče. Mara Pavličević, Snježana Zlatarić i Željko Dabić bili su zaduženi za obavljanje različitih stanarskih poslova. Marica Oršolić vrijedna je stanarka uključena u sve poslove.

Branka Ognjanović, Anica Baotić i Jelka Bačić

Mirko Nikolić bio je u društvu s predsjednikom Gradskoga vijeća Gabrijelom Galovićem. Radni zadatak oko krušne peći imao je predsjednik Udruge Antun Balenović – Mašin (B. Galović-Dabić 2013: 84:16).

Tajnik Karlo Oršolić

Evica Branković

Pojata

Na njiva ima stara pojata,
vršća nam je od suvog zlata.
Slamom je bila pokrita,
a kokorušnjakom ogradita.
Od kiše i sunca nas je branila
i decu da se igraje – k sebi je vabila.
Poslije posla u nju bi sjeli,
k'o bajage za seniju, ručak pojeli.
I otpočinjiti u njoj se moglo.
Da se opružiš – puno bi pomoglo.
Posleniku u njoj biti je čar,
za odmor i uživanje velik je dar.
I od dece njeko šibicu bi ukreso,
ošlo bi brzo sve u nebeso.
Utrnit se to nije dalo,
iako se i za pomoć zvalo.
Od nje je samo pepela malo –
to je sve što j' ostalo.

Ilija Ilja Užarević

Golubovi na Mašinom stanu

Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja ugostila je na Mašinom stanu članove Društva *Golubovi* te je na taj način nastavljena suradnja uspostavljena prije nekoliko godina. „Naši su članovi sretni, uživamo u prirodi, lijepo smo dočekan, ovo je prekrasan etnoizlet s ljudima velikoga srca”, kazala je Gordana Tomić, predsjednica Društva za pomoć osobama s invaliditetom *Golubovi*. Domaćini su dočekali goste s pravim šokačkim doručkom, listarićima, slavonskim specijalitetima i kolačima.

„Želja nam je da se ova tradicija nastavi. Mi se doista potrudimo da počastimo i ugostimo naše 'golubove', da im ovdje bude što ljepše i ugodnije. To su naši jako dragi gosti. Ovdje mogu prošetati, vidjeti kako naše snaše prave lepinjice i ostale specijalitete, družiti se, razgovarati, a i zapjevati zajedno s nama”, kazao nam je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge *Đeram* (B. Galović-Dabić 2013: 85:14).

Na svinjokolji se pripremala godišnja hrana

I ove je godine na Mašinom stanu prezentirana slavonska, šokačka svinjokolja na način kako se to radilo prije sto i više godina. U dvorištu se već od ranijih jutarnjih sati, uz priču i smijeh stanara počelo raditi na pripremanju čvaraka, kobasica i kulena.

„Želja nam je prikazati kako su to radili naši Slavonci, Šokci nekada. Sve se danas ovdje radi ručno, bez struje. Svinjokolje su, naime, nekada imale posebnu čar, a imati puno masti i slanine značilo je blagostanje u kući. Na svinjokoljama se pripremala tada godišnja hrana”, kaže Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram*. Svinjokolja bi počela u cik zore kada bi se skupila moba na stanovima, gdje su se svinjokolje obično obavljale. Samo poneki su obavljali svinjokolje u kućama, u selu. Snaše bi se pobrinule za dobru trpezu, a majstori

su bili zaduženi za obradu mesa, pravljenje kobasica, krvavica i kulena te topljenje masti. Inače, nekada su zetovi u kući najviše „ispaštali” na svinjokolji jer su se morali dokazati na svinjokolji.

„Zetove, posebno mlade nitko nije štedio, teško je bilo biti zet kod Šokaca”, kaže Antun Balentović – Mašin i dodaje kako su se prije svinjokolje cijenile, a trajale su i po nekoliko dana. Sve to prikazali su stanari Đerma te oživjeli stare običaje, pripremili specijalitete kojima će dočekivati tijekom godine svoje goste na stanu te se uz prepričavanje anegdota iz prošlosti družili, kao nekada, uz pjesmu i veselje do duboko u noć (B. Galović-Dabić 2014: 89: 8–9).

U Noći muzeja sudjelovali i stanari

Ove godine (2014., nap. a.) u sto gradova i više od dvjesto institucija obilježena je 9. Noć muzeja. U županjskom Muzeju „Stjepan Gruber” program koji su priredili djelatnici razgledalo je više od 800 posjetitelja. U odnosu na ranije godine znatno više građana sudjelovalo je u ovoj Noći, a u Muzeju su se potrudili prirediti bogat i raznovrstan program.

U Noći muzeja sudjelovali su članovi Udruge Đeram koji su pripremali za posjetitelje slavonske specijalitete koji su se uz tradicionalne delicije u ovoj zimskoj noći mogli ugrijati uz kuhano vino ili topli čaj (B. Galović-Dabić 2014: 90:15).

Jadranka Filipović i Antun Balentović – Mašin

47. Šokačko sijelo 2014. – „Pružila se Županija kraj Save”

Sajam zlatne niti

Nakon punih 14 godina u okviru Šokačkoga sijela nije prikazan običaj pečenja rakije, što je mnogim posjetiteljima Sajma zlatne niti bilo žao. No zahvaljujući članovima Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županija, brojni posjetitelji Sajma zlatne niti mogli su se prisjetiti nekadašnjega života na stanovima, daleko izvan naselja. „Pečenje rakije je naša tradicija, kazan bi se dobro uklopio u sve, ali eto...” sa žaljenjem što nema kazana rekao je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županija. Udruga djeluje punih pet godina i svojim su sugrađanima, ali i gostima na Trgu kralja Tomislava ponudili slaninu pečenu na šibi, razne slavonske slastice, i sve to ispred „koljebe” koju su sami napravili. Koljebe su stanari imali na stanovima da bi se mogli malo skloniti od kiše, od sunca, ali i nešto uspremiti, pa i odmoriti se”, pojašnjava Antun Balentović – Mašin i dodaje tko je radio na izradi. „Pomogao mi je moj susjed Ilja Čolić, koji nije stanar, ali pomagao je, a radili su i Jakob Galović, Ivan Galović i Jole Džipanov”, kazuje čika Tuna Mašin. Stanari iz Đerma okupili su se ispred „koljebe”, postavili su na Trgu kralja Tomislava i repliku đerma, snaše su mijesile i pekle te nudile slavonske specijalitete, dok su stanari na vatri pekli slaninu na šibi, ali i ugostili svoga gradonačelnika za kojega ne štede riječi hvale:

„Naš gradonačelnik Davor Miličević uvijek nam je podrška i zato smo kao stanari šokačkih stanova željeli uzvratiti i na poseban način svima koji su došli na *Šokačko sijelo* približiti nekadašnji život na stanovima, u njivama, daleko od svega. To su običaji koji ne smiju nestati i svi se u Đermu trudimo sačuvati od zaborava”, doznali smo od predsjednika Udruge stanara, šokačkih stanova *Đeram* Županja Antuna Balentovića – Mašinoga. S gradonačelnikom Miličevićem i članovima *Đerma* supružnicima Maricom i Karlom Oršolićem rado je pozirao... (Županjski list 2014: 91:10).

Prepoznati i priznati u gradu

Na Mašinom stanu održana je na 5. godišnjicu Skupština Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram*. U idiličnom ambijentu stana, u prirodi, daleko od gradske buke i vreve stanari na Mašinom stanu vrlo često se sastaju, druže, organiziraju prigodna događanja za svoje prijatelje, goste, Županjce. Proteklom godinom predsjednik *Đerma* Antun Balentović – Mašin izuzetno je zadovoljan. Organizirali su stanari prikaz prave šokačke svinjokolje, dočekali jahače na *Šokačkom sijelu*, organizirali ljetni dan na stanu, dočekali članove Udruge *Golubovi* i dr.

„Raspolažemo skromnim sredstvima, ali uvijek počastimo ljude koji dođu k nama na stan. A pet godina Udruge, to je mali jubilej. Prepoznati smo u našoj sredini, našoj Županji, trudimo se pridonijeti događanjima u gradu. Danas se ovdje i družimo, treba ponekad odmaka od svega, malo opuštanja i veselja svima nam je potrebno”, kaže predsjednik Balentović.

„Ja sam Šokac, Slavonac, othranio sam se na stanu. Zadovoljan sam kad vidim ovo ovdje. Volim sve ljude dobre volje, volim kada se družimo, kada nema ljutnje, svađe, nego smijeha i veselja. U Udruzi smo zabranili kartanje, a nema ni politike. Može biti pjesme, veselja, uz slavonsku trpezu, dobronamjerni smo prema svima, pomoći ćemo koliko možemo, tu smo otvoreni za sve”, kaže Antun Balentović – Mašin i ističe kako slične udruge nema u Županji, a ni u okolici. Šokačka, stanarska udruga u Županji čuva prije svega običaje. Udruga je, kaže predsjednik, odvojila i skromnu donaciju, koliko je to bilo u njihovoj mogućnosti za poplavljena sela. „Spremni smo uvijek pomoći drugima”, ističe predsjednik i dodaje kako je na Skupštini potekla inicijativa za organiziranjem stanarske večere, koja bi se, najvjerojatnije, održavala u vrijeme *Šokačkoga sijela* (B. Galović-Dabić 2014: 95:15).

Tajnik Karlo Oršolić i predsjednik Antun Balentović – Mašin

Mnogi su se vratili u dane djetinjstva

Pečenje kruha u krušnoj peći priredili su i ove godine članovi Udruge stanara *Đeram*, a u okviru *Županjskoga ljeta*. I to na tradicionalan način, a u želji da pokažu kako su to radili naši stari. Sve se i ovaj put odvijalo na Mašinom stanu, u ugodnom ambijentu, u prirodi, uz druženje. Kako su to nekada radile snaše, mijesile i pekle kruh, pokazale su stanarice *Đerma*. Od ranih jutarnjih sati na Mašinom stanu pripremali su se slavonski specijaliteti jer su upravo tako nekada naše bake ustajale u cik zore kako bi uz sve poslove ispekale i kruh.

Miris kruha, pogačica, lepinja, nikoga nije ostavljao ravnodušnim, a na trpezi su se poslužila jela koja su mnoge vratila u dane djetinjstva. Uz proizvode od tijesta bilo je tu i mesnih slavonskih delicija. Sve su to stanari ponudili Županjcima široko otvorivši vrata Mašinoga stana te su jedan dan proveli u društvu s njima.

„Na druženje su pozvani svi, a cilj nam je prikazati kako se nekada na stanu pripremala hrana i što je sve bilo potrebno da se u ljetnim danima i vrućinama pripremi ukusan obrok”, kazao je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge *Đeram*. Zadovoljstvo nisu krili ni oni koji su ih došli posjetiti pa su redom hvalili trud stanarica, a okruženi ljepotama prirode i stana doista su uživali u druženju i ovome danu koji su im priredili stanari *Đerma* (B. Galović-Dabić 2014: 96:13).

Članovi Udruge Golubovi u gostima 2014. godine

Na starom stanu

Koraka nema kraj našeg stana,
osušila se jabuka stara,
u đermi gnjizdo ne prave ptice,
dida ne meće šumom dretvice.

Čađava tava na klinu visi,
baka pogaču više ne misi,
ognjište davno vatra ne grije,
sat sa utegom dugo ne bije.

Košnice više meda ne daju,
kad tamo dođem, ni psi ne laju
pa ganut đermu milujem staru,
dobra je voda još u bunaru.

Sunce još uvijek uporno grije
plotove stare; pleter, vrlije,
odnilo vrime u zaborav nije,
mioljače, gunje, paradije.

Pijan od vode i čistog zraka
na pragu sjedim do crnog mraka
pa sâm za sebe pjevajuć velim
da tamo ostat zauvik želim.

Mato Zlatko Damjanović

*Tradicionalna šokačka svinjokolja dio je naše tradicije
(10. siječnja 2015.)*

48. Šokačko sijelo 2015. – „Baka tkala, mama sačuvala”

Pokladno jahanje – Najava Šokačkoga sijela

Pod geslom „Baka tkala, mama sačuvala” u Županji je održano 48. Šokačko sijelo, jedna od najstarijih i najvažnijih manifestacija tradicijske kulture u Slavoniji. Ponovno su članovi Udruge Đeram dočekali jahače u centru Županje ispred Grada.

Pokladna povorka 2015. – Stanarska „koljeba” na trgu

Na dan pokladne povorke članovi Udruge na središnjem gradskom trgu uprizorili su neka-
dašnju stanarsku „koljebu” i dočekali građane pečenom slaninom i kobasicom na šibi. Stanarice
su zamijesile već poznate lepinjice i pekle na samom trgu te dijelile brojnim građanima.

Na Lovačkoj kući druženje s građanima

Blagdan Tijelova – Dan gradskih udruga

Županjsko ljeto 2015. godine započelo je na Lovačkoj kući druženjem građana s udrugama. Mnogi su Županjci taj dan proveli na županjskim Virovima uživajući u lijepom danu i druženju. A uz Dan udruga za dobar ugođaj pobrinule su se naše vrijedne udruge: Lovačka udruga *Gaj* Županja, Konjogojska udruga *Stari graničar*, Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* i udruga *Šokački divani*, koje su organizirale brojne sadržaje za građane te im širom otvorile kapiju Lovačke kuće. Dobroga raspoloženja nije nedostajalo, a ni pića i ića. Izvrsnu ribu pripremili su ribiči, lovci čobanac, a slasne lepinjice i listariće, krofne, snaše iz udruga *Đeram* i *Šokački divani*. Brojni građani uživali su, osim u druženju, i u vožnji zaprežnim kolima te oni nešto hrabriji u jahanju.

„Izuzetno sam zadovoljan. Nadam se da će sljedeće godine biti i više udruga te da će 4. lipnja biti dan kada ćemo se tradicionalno družiti s građanima. Puno se može učiniti kada smo zajedno i doista mi je drago što je ovo izuzetno dobro prihvaćeno od građana”, kazao nam je Vladimir Katona, predsjednik Lovačke udruge *Gaj* (B. Galović-Dabić 2015: 106:9).

Udruga stanara Đeram aktivna i tijekom ljeta

Dani kruha

U SKLOPU PROGRAMA ŽUPANJSKOG LJETA
zajednički
UDRUGA STANARA ŠOKAČKIH STANOVA
„ĐERAM“ ŽUPANJA
u suradnji s

GRADOM ŽUPANJA
organizira i poziva svoje građane na
PEČENJE KRUHA
i drugih proizvoda od tijesta u vanjskoj peći
subota - 25. srpnja 2015. g.
u Županji na „Mašinom stanu“
(skretanje prije Poloja lijevo)
Početak programa: 11.00 sati

U okviru *Županjskoga ljeta* 2015. godine zanimljive sadržaje ponudila je i Udruga stanara *Đeram* Županja. Dan je na Mašinom stanu bio rezerviran za pečenje kruha i ostalih proizvoda od tijesta, i to na tradicionalan način. Cilj je ovakvih manifestacija provjeriti kakvi su rezultati žetve, ali i Županjce i sve goste podsjetiti kako se nekada pripremala hrana na stanu i što je sve bilo potrebno da bi obrok Šokcima u ljetnim vrućinama bio ukusan. Upravo kako su to nekada radile snaše, mijesile i pekale kruh, učinile su stanarice *Đerma*. A nekada davno kruh se pekao jednom tjedno. Zamijesilo bi se čak trideset kilograma brašna i ispeklo od 10 do 12 kruhova, težine između 3-4 kilograma. Snaša bi se ustajala u cik zore, kako bi uz sve poslove ispekla i kruh. Miris kruha nikoga nije ostavljao ravnodušnim. Budući da ga se vrućega nije moglo jesti, snaše su, da bi zadovoljile apetit svojih ukućana, pekale lepinje i lepinjice. Sve to ponudili su i stanari svima koji su odlučili provesti jedan dan u društvu s njima. Uz ove delicije bilo je i slatkoga, salenjaka i masnica (B. Galović-Dabić 2015: 107:6).

Članovi Udruge Golubovi ponovno na Mašinom stanu

Oduševljenju nije bilo kraja kada su članovi Udruge *Golubovi* ponovno dobili poziv na cjelodnevno druženje u ambijentu Mašinoga stana te zahvaljuju na pripremljenim delcijama naših stanarica u njihovu čast.

*Kako bi prošla godina bez stanarske svinjokolje
(9. siječnja 2016.)*

49. Šokačko sijelo 2016. – „Idem šorom i pjevam bećarac”

Sajam zlatne niti i pokladna povorka ne može proći bez stanara

Zanimljivo je i veselo bilo ispod šatora, ali i na Trgu kralja Tomislava, gdje su se okupili članovi Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja, predvođeni predsjednikom Antunom Balentovićem – Mašinim i uz svoju „koljebu” počastili posjetitelje Sijela (Županjski list 2016: 114:11).

Uz obilježavanje Dana grada Županja

Manifestacija Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje (kolovoz 2016.)

Toga 13. kolovoza (subota) 2016. godine, na Trgu kralja Tomislava, održana je prva manifestacija prigodom proslave Dana Grada i Blagdana mučeništva sv. Ivana Krstitelja. Na Manifestaciji *DANI KRUHA – DANI ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE* Udruga *Đeram* tom prilikom na Trgu kralja Tomislava ponudila je građanima vlastoručno i na tradicionalan način izrađene delicije ovoga kraja. Udruga stanara pod nazivom *DANI KRUHA – DANI ZAHVALNOSTI ZA PLODOVE ZEMLJE* na središnjem gradskom trgu željela je simbolično građane podsjetiti na netom završenu žetvu naše krušarice, na važnost ubiranja plodova zemlje i brigu o njima, na važnost kruha kao visokovrijedne namirnice ne samo u prehrambenom nego i duhovnom smislu. Naime, tisućama godina kroz povijest, kruh je smatran plodom zemlje i čovjekova rada, kao i božanskim darom i upravo zbog toga, kruh nije samo ljudska hrana nego omiljeni žrtveni prinos bogovima. Kruh je označavao bogatstvo porodice i države. S tom mišlju, a ujedno i kao uvod u proslavu i obilježavanje dana našega Grada, želja je bila na gradskom trgu, okupljanjem oko zajedničkoga stola pred poznatom stanarskom „koljebom” i uprizorenjem pripremanja i pečenja tradicionalnih proizvoda od kvasca i brašna te njihovom degustacijom građana iskazati zahvalnost i simbolično ostvariti zajedništvo grada i građana.

Đeram svečano obilježio Dan neovisnosti

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Dan neovisnosti, 8. listopada 2017. godine, svečano je obilježila održavanjem Redovne izborne skupštine. Skupštinu je otvorio predsjednik Udruge Antun Balentović koji je pozdravio sve prisutne te im čestitao Dan neovisnosti. Na Skupštini je podneseno izvješće o radu te financijsko izvješće za 2016. godinu koja su nakon kratke rasprave i usvojena.

Za predsjednika Udruge ponovno je izabran Antun Balentović, a potpredsjednici su Jakob Užarević i Josip Filipović. U Upravni odbor izabrani su Mirko Nikolić, Mara Pavličević, Ivan Galović (Jakša), Branka Ognjanović, Zvonko Ostrihon i Vladimir Štekl – tajnik. U Nadzornom odboru su predsjednik Luka Lešić te Snježana Zlatarić i Antun Bušić.

Nakon zahvale na izboru, predsjednik je izložio plan i program rada za sljedeće razdoblje što je Skupština jednoglasno prihvatila (B. Galović-Dabić 2017: 134:12).

Pismo baki

Vratit' bih se htio Tebi, draga bako, pokraj Save
gdje su dani vedri, blagi, mjesečeve noći plave.
Gdje duboka teče Sava pokraj kuće Tvoje bijele,
gdje djetinjstvo moje osta, igrajuć' se dane cijele.

Tamo otkud jutro dođe istok gori od šljivika
pa kad zlatna lopta skoči, motrim dugo s vidika.

I kad krenu rane vode i vrbici zazelene,
zajahao bih čila ata da me u dan novi krene.

Svud mirisi, svuda bruji u šljiviku cvrkut ptica,
u staji je gnijezdo našla lanjska naša lastavica.

Letio sam i skakao s ograda i s grana
padobran sam napravio od djedovog kišobrana.

Nisam dao nikom mira, a volio sve sam jako,
kad je netko tužan bio, s njime sam i sam plak'o.

Široka su polja bila, a još šire moje oko,
nebrojeno puta Savu prepliv'o sam na duboko.

Dosta, dosta, neću više, to su, bako, uspomene,
nego spremi dosta jaja, jednog dana eto mene.
Pričat ću Ti kada dođem što svijet misli i što radi,
pozdravljena ostaj, bako, i poživi u toj nadi.

Josip Bačić Savski

*Tradicionalna šokačka svinjokolja na Mašinom stanu
(7. siječnja 2017.)*

50. Šokačko sijelo – „Oj, Županjo, oj, Županjo, bečki perivoje!”
(veljača 2017.)

Pokladno jahanje – najava Sijela ulicama grada

Blagdan Tijelova – Dan gradskih udruga

U zajedničkoj organizaciji gradskih udruga u prekrasnim prostorima Lovačke udruge Gaj građani su imali prigodu uživati u prirodi i raznim proizvodima i specijalitetima koje su priredili vrijedni članovi ribolovne, lovačke, stanarske i ostalih udruga.

I opet svinjokolja (30. prosinca 2017.)

Udruga je tradicionalnu svinjokolju redovno organizirala prve subote u mjesecu siječnju svake godine. Međutim, zbog određenih obveza članova ove 2017. godine to je napravljeno u prosincu tekuće godine tako da su u istoj godini zapravo bile dvije svinjokolje.

51. Šokačko sijelo 2018. – „Lipo ti se Šokica opravilja”

Pokladno jahanje – doček jahača u središtu grada

Više od 120 jahača, jašući ulicama Županje, najavilo je 51. Šokačko sijelo. Kako nalaže tradicija, jahači su se zaustavili kod sedam domaćina. Prvo odredište bilo im je središte grada, gdje su ih, uz domaćina, županjskoga gradonačelnika Davora Miličevića i predsjednicu Izvršnoga odbora Šokačkoga sijela Tereziju Nemetz, dočekali i brojni građani. I ove, kao i dosadašnjih godina, Udruga stanara Đeram pripremila je domaće specijalitete i zajedno s gradonačelnikom počastila jahače.

Pokladna povorka i Sajam zlatne niti s nezaobilaznim lepinjicama i slaninom na šibi

I ove 2018. godine članovi Udruge ponovno su na središnjem gradskom trgu s već nadaleko poznatim lepinjicama naših stanařica te slaninom i kobasicom pećenim na šibi.

Na Izornoj skupštini iskazano zadovoljstvo radom

Udruga stanara šokačkih stanovna Đeram Županja održala je godišnju Izornu skupštinu. Skupštinu je otvorio predsjednik Udruge Antun Balentović te pozdravio sve prisutne, nakon čega je minutom šutnje odana počast preminulim članovima Udruge.

Izborom radnih tijela nastavljen je rad Skupštine, tijekom koje su podneseni: Izvješća o radu, Financijsko izvješće za 2017. godinu i Izvješće nadzornoga odbora.

Nakon kratke rasprave sva izvješća jednoglasno su usvojena. Potom se pristupilo izboru upravnih tijela te predsjednika i dva potpredsjednika Udruge. Na prijedlog Upravnoga odbora, za sljedeće mandatno razdoblje predloženi su, a potom i izabrani:

1. predsjednik: Antun Balentović
2. potpredsjednici: Mara Pavličević i Josip Filipović
3. Upravni odbor: Mirko Nikolić, Bernard Vuković, Ivan Galović (Jakša), Branka Ognjanović, Zvonko Ostrihon i Vladimir Zlatarić – tajnik
4. Nadzorni odbor: Luka Lešić – predsjednik; Snježana Zlatarić i Antun Bušić.

Nakon zahvale na izboru, predsjednik je izložio plan i program rada za sljedeće mandatno razdoblje koji je nakon aktivne rasprave dopunjen novim prijedlozima, što je Skupština jednoglasno prihvatila (Županjski list 2018: 140:15).

Danom udruga počelo Županjsko ljeto 2018.

Danom udruga na Lovačkoj kući *Gaj* Županja počelo je ovogodišnje *Županjsko ljeto*. Stanarice iz Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja, uz veliku podršku stanara, gotovo cijeli dan pekle su lepinjice (Z. Knežević 2018: 142:8).

Stanari iznenadili i obradovali Županjce

Udruga stanara Đeram u okviru programa obilježavanja Dana grada Županja svojim građanima darivali su svježe lepinjice i druge domaće proizvode, dok su vrijedne stanoarice pripremale tople domaće delicije na Mašinom stanu (S. Pavelić 2018: 144:23).

Dane kruha po drugi put popratila je i zabilježila naša Županjka, Jasna Matija Sabljo za Vinkovačku plavu televiziju.

Čuvari baštine i tradicije

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja organizirala je na Mašinom stanu *Jedan dan na stanu* i predstavila nekadašnje običaje i život na stanu. „Htjeli smo ne samo pokazati i prisjetiti se kako se nekada živjelo na stanu nego i ovim događanjem potvrdili kako članovi Udruge čuvaju baštinu i tradiciju”, naglasio je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja, posebno zahvaljujući Gradu Županja na potpori koju im pružaju tijekom cijele godine. Nekada je i u Županji bilo puno stanova, podsjetio je Balentović i dodao kako se, prema njegovim saznanjima, na županjskome području gotovo cijele godine živjelo na čak 160 stanova raspoređenih na različitim lokacijama. „Svatko ima nekakva sjećanja na život na stanu, meni osobno na stanu bilo je najljepše kada se život budi”, iskreno je rekao Antun Balentović – Mašin. A prva jesenska subota ove 2018. godine okupila je na Mašinom stanu više od 40 članova Udruge Đeram. Prezentirali su svojim gostima, ali i medijskim kućama, samo jedan dio poslova na stanu: rešetanje i vijanje zobi za sjetvu na vijari, čišćenje pšenice na trijeru, pečenje kruha i lepinja u vanjskoj peći, pečenje lepinjica, pečenje pekmeza, krpanje orme, ručno rezanje drva za ogrjev i djelanje držalica.

Sve je započelo jutarnjom molitvom i doručkom za sinijicom, nakon čega je domaćin (glava kuće) podijelio zadatke. Ni nešto jači vjetar nije smetao ni stanarima ni stanaricama da prikažu brojnim gostima kako je to nekada bilo. A Mašin stan ugostio je tijekom Manifestacije *Jedan dan na stanu* i predstavnike brojnih udruga s kojima cijele godine surađuju. Stigli su im gosti iz Vinkovaca, iz Šokačkih rodova, predstavnici Udruge Šokački divani, zatim članovi Lovачke udruge Gaj Županja i Konjogojske udruge Stari graničar Županja.

Nismo upitali predsjednika Đerma Antuna Balentovića – Mašinoga jesu li se nekada na županjskim stanovima okupljali tamburaši, ali *Jedan dan na stanu*, u organizaciji ove vrlo vrijedne županjske Udruge, završio je upravo tako: uz pjesmu i tambure. Uostalom, neka fotografije kažu više od riječi (Z. Knežević 2018: 155:14).

Trier za čišćenje žita od korova za sjetvu

Vijara za odstranjivanje nečistoća u krupnijim žitaricama za sjetvu

Koza, netko kaže jarac i pila

Sanduk i ručni krunjač kukuruza u klipu (testera) za rezanje drva

Klupica za krpanje orme

Vijanje zobi za sjetvu

Čišćenje pšenice za sjetvu

Krpanje orme

Popravljanje drţalice za motiku

Priprema tijesta za kruh i lepinje

Pečenje pekmeza od šljiva

Ima svega pa i raznih vrsta kolača

Netko stiže...

Stigli momci iz Vinkovci
(predsjednik Šokačkih rodova
Z. Liščić sa suradnicima)

Poslovi završeni, a stigli i svirci. Još samo da se uštima i fešta može početi.

Domaćin je očito zadovoljan obavljenim poslom dok se uhvatio basa i zapjevao.

Stanari prvi put na Županjskom adventu
(2018.)

52. Šokačko sijelo 2019. – „Oj, Županjo, uvijek si mi mila!”

Pokladno jahanje – doček jahača

Možda se i ponavljamo, ali to je postala već tradicija da članovi Udruge Đeram dočekuju jahače u samom centru Županje ispred Grada, koji Pokladnim jahanjem najavljuju Šokačko sijelo svake godine.

Obilježavanje desetogodišnjice osnivanja

Na Lovačkoj kući *Gaj* Županja održana je svečana Godišnja skupština Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja u povodu desetogodišnjice osnivanja i rada. Udruga je to koja neguje tradicijsku kulturu i običaje Županje i županjskoga kraja, te posebno života na nekadašnjim šokačkim stanovima. Udrugu je posjetio i pozdravio gradonačelnik Županje Davor Miličević i tom prigodom zaželio im mnogo uspjeha u daljnjem radu. A o radu Udruge u protekloj 2018. godini izvješće je podnio Antun Balentović, predsjednik Udruge *Đeram*, koji je ustvrdio kako Udruga svojim radom i sudjelovanjem na brojnim manifestacijama i događajima daje velik doprinos svome gradu Županji.

U prošloj 2018. godini proveli su brojne aktivnosti; tradicionalnu šokačku svinjokolju kojom žele očuvati tradicijski način obrade, prerade i čuvanja mesa i mesnih prerađevina te ukazati na značaj toga događaja za nekadašnju obiteljsku zajednicu, potom su dočekali jahače u središtu grada koji su tom prigodom najavili *Šokačko sijelo*, također su uprizorili život na stanu na dan održavanja Pokladne povorke na glavnom gradskom trgu postavljanjem drvene „koljebe” i avlije i pripremali stanarske proizvode za sve građane. Stanarice i stanari sudjelovali su i na manifestaciji *Dan gradskih udruga* na Lovačkoj kući kada su stanarice pekle lepinjice za brojne posjetitelje.

U prošloj godini Udruga je provela kandidiranje projekta *Jedan dan na stanu*. I tom su prilikom članice i članovi Udruge uprizorili razne svakodnevne stanarske poslove, kao što su: pečenje pekmeza, krpanje orme, vijenje ječma trijerom i vijarom, a mogao se kušati i tradicionalni „stanarski meni”.

Potom su sudjelovali na manifestaciji *Dani kruha – Dani zahvalnosti za plodove zemlje*, kojom prilikom su na Trgu kralja Tomislava ponudili građanima na tradicionalan način izrađene delicije ovoga kraja.

U okviru manifestacije *Advent u Županji* na Trgu kralja Tomislava postavili su „koljebu” i avliju gdje su tijekom dviju večeri posjetitelji mogli kušati specijalitete koje su pripremale stanarice.

Nakon osvrta predsjednika Antuna Balentovića na proteklih deset godina postojanja Udruge i slikovno-filmske projekcije o radu Udruge podijeljena su priznanja i zahvalnice zaslužnim članovima te suradnicima i prijateljima Udruge (B. Galović-Dabić 2019: 153:18).

Predsjednica Skupštine KUU Kristal
Božana Čajkušić

Predsjednik Udruge i predsjednik NO Udruge
Antun Balentović i Luka Lešić

Dani kruha – Dani zahvalnosti za plodove zemlje

Dan grada i blagdan Mučeništva sv. Ivana Krstitelja započelo je Danima kruha – Danima zahvalnosti za plodove zemlje, manifestacijom koju već godinama organizira Udruga stanara šokačkih stanova Đeram. Građani su mogli kušati slavonske specijalitete – lepinje i lepinjice, domaći masni kruh, pogače, pripremljene baš kao i u nekim prošlim vremenima, kako su to radili naši stari. Udruga Đeram na taj se način brine da sve ne postane dio povijesti, njeguje naše običaje i nastoji ih otrgnuti od zaborava, što potvrđuje i predsjednik Udruge Antun Balentović – Mašin.

„Proslavili smo ove godine deset godina postojanja i djelovanja, a ima nas aktivnih 40 članova. Počastili smo na trgu naše sugrađane, a danas malo tko to tako peče, zato želimo očuvati tu tradiciju”, rekao je Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge Đeram (B. Galović-Dabić 2019: 156:25).

Odluka o priznanjima Grada Županja

Odlukom Gradskoga vijeća Županja na svečanoj sjednici Gradskoga vijeća Županje u povodu 29. kolovoza, Dana Grada, bit će uručene zahvalnice Grada Županje, a dobitnici su Udruga stanara šokačkih stanova Đeram za deset godina rada i djelovanja i Antun Balentović – Mašin za nesebičan volonterski rad u toj Udruzi.

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja dragovoljna je udruga vlasnika i simpatizera šokačkih stanova osnovana 9. travnja 2009. godine, a upisana je u registar Udruga 19. travnja 2009. godine, radi zaštite, očuvanja i promicanja tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima, šokačke gastronomije te očuvanja tradicijskih jela. Kroz svoj rad želi sačuvati od

zaborava stanarske alate i naprave, kao i tradicijske zanate, vodeći brigu o zaštiti okoliša našega grada te općenito očuvanja tradicije kroz suradnju s drugim udrugama i Gradom na čijem području djeluju.

Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* ove godine napunila je punih deset godina od svoga osnivanja i neprekidnoga rada. Tijekom svih tih godina Udruga se aktivno uključila u gotovo sve manifestacije tradicijske kulture koje se održavaju u gradu Županji, i to vlastitim programima uprizorenja tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima te tako obogaćuje društveno-kulturna događanja u gradu.

Antun Balentović rođen je 27. svibnja 1946. godine u Županji. Cijeli svoj radni vijek proveo je radeći u mljekarskoj industriji. Svima poznat kao Tuna Mašin, Županjac, neki bi rekli: Šokac od glave do pete. Istinski ljubitelj ovoga kraja svoje rodne grude, Županje, Šokadije i njezinih običaja i tradicije. Voli prirodu, životinje, a nadasve tradicionalni način života. Najsretniji je na svome „stanu”, tamo pokraj nasipa, na „Urvini”, gdje okuplja obitelj i prijatelje. Drugovao je i s tamburom, dugi niz godina svirao je bas u jednom županjskom tamburaškom sastavu, što potvrđuje širinu i toplinu njegove ravničarske duše. Prije ravno deset godina bio je glavni inicijator i pokretač osnivanja Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* i sve do danas njezin je predsjednik. Naprosto, Tuna Mašin je čovjek koji svoju Županju, Slavoniju, Šokadiju živi punim plućima svakim novim danom iskreno i od srca.

Antun Balentović – Mašin

Članovi Udruge Golubovi ponovno u gostima

Višegodišnja suradnja Golubova i Đerma

Već niz godina Udruga Golubovi njeguje lijepu suradnju s članovima Udruge Đeram. Tako su i ove godine proveli lijep dan i na stanu u etnostilu, u prirodi, druženju, igrama, šetnji i na kraju uživali u tradicijskom ručku, domaćim lepinjicama i ostalim slavonskim delicijama. „Neizmjereno zahvaljujemo gospodinu Antunu Balentoviću, predsjedniku Udruge Đeram, na suradnji, jer se članovi Udruge Golubovi, kao i korisnici Dnevnoga boravka GDCK-a, uvijek neizmjereno raduju boravku u prirodi”, istaknula je predsjednica Udruge Golubovi Gordana Tomić (B. Galović-Dabić 2019: 157:21).

Branje kukuruza, kuhanje paradajza, nizanje kalotina i paprike na konac (2019.)

Udruga Đeram organizira manifestaciju *Jedan dan na stanu na Mašinom stanu*. Članovi Udruge uprizarili su branje kukuruza, kuhanje paradajza, nizanje kalotina i paprike na konac. Predivan dan bila je prigoda za druženje i uživanje u prirodi te kušanje delicija koje su pripremile stanarice i stanari ove Udruge koja njeguje običaje, tradiciju i nastoji od zaborava sačuvati sve one vrijednosti koje su negovali naši stari... (B. Galović-Dabić 2019: 158:18).

Kako je domaćin zadao puno posla ovoga stanarskog dana, suradnik i prijatelj Udruge Franjo Škegro sve je to zabilježio svojom odličnom kamerom. Time je oslobodio nas amatere da se možemo posvetiti današnjim poslovima. Od branja kukuruza, skidanja i svažanja kukurušnjaka, branja bundeva, kuhanja paradajza, nizanja papričica i jabuka za sušenje.

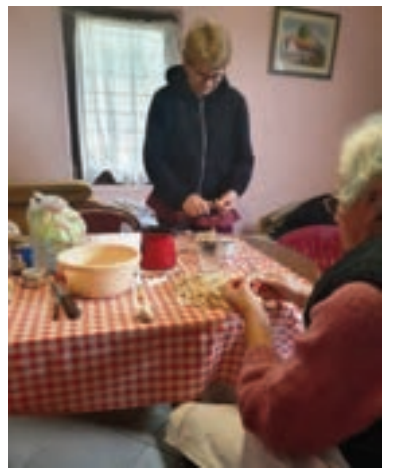

Svinjokolja – prava gastronomska manifestacija (4. siječnja 2020.)

Svinjokolja ima bogatu povijest u Hrvatskoj, osobito u Slavoniji, koja seže unatrag stoljećima. Ovaj događaj bio je važan običaj u ruralnoj zajednici i pružao je obiteljima meso za nadolazeću zimu. *Svinjokolja* se tijekom godina razvila u pravu gastronomsku manifestaciju koja spaja ljude u zajedništvu i izobilju hrane.

53. Šokačko sijelo 2020. – „Odavno smo graničari stari”

Pokladno jahanje – najava Šokačkoga sijela

Pokladna povorka – Sajam zlatne niti

Stanarska „koljeba” ponovno je na središnjem trgu. Slanina i kobasica na šibi te nadaleko poznate lepinjice opet su okupile brojne posjetitelje Pokladne povorke i Sajma zlatne niti.

Izborna skupština 2020. godine

Uz određeno kašnjenje zbog pandemije krajem lipnja održana je Izborna skupština Udruge uz određene mjere i provjeru na ulazu u prostor. Nakon održanoga uvoda predsjednika o proteklim aktivnostima koje su bile u manjem obimu nego je to planirano, održan je reizbor novih članova u tijelima Udruge. Na prijedlog Upravnoga odbora jednoglasno su izabrani:

- Antun Balentović – za predsjednika
- Marija Pavličević – za dopresjednicu te
- Josip Filipović – za dopredsjednika.

U Upravni odbor Udruge izabrani su: Bernard Vuković, Branka Ognjanović, Mirko Nikolić, Ivana Galović (Jakša), Zvonko Ostrihon te Vladimir Zlatarić.

U Nadzorni odbor izabrani su: Luka Lešić – predsjednik, Snježana Zlatarić – član i Antun Bušić – član.

Nakon pandemije ponovno Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje (2021.)

Nakon razdoblja neaktivnosti Udruge uvjetovanoga pandemijom korona virusa, ponovno smo krenuli s našim sada već tradicionalnim aktivnostima i programima koje ostvarujemo u suradnji s našim Gradom. Prva od tih bila je *Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje*.

Suradnja s Motoklubom Županja

Motoklub Županja svakoga ljeta, uoči obilježavanja Dana Grada, organizator je i domaćin vrlo posječene motorijade. Na poziv njihovih članova i Udruga Đeram rado se odazvala da dočeka sudionike svojim lepinjicama.

U gostima na Večeri Vinkovačkih šokačkih rodova

Članovi Udruge *Vinkovački šokački rodovi* i njihovi gosti uz zvuke tambure veselo dočekuju najveću manifestaciju tradicijske kulture *Vinkovačke jeseni*. Na večerima VŠR sudjelovale su i svojim pjevanjem uveseljavali prisutne i brojne pjevačke skupine: MPS *Baće* iz Bošnjaka, MPS *Paorija* iz Tordinaca, MPS *Šokadija* iz Starih Mikanovci, ŽPS *Nene* iz Bošnjaka, MPS *Šokačka grana* iz Osijeka te Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* iz Županje (10. rujna 2021.).

Stanari kao i uvijek dobri domaćini

Udruga stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja organizirala je manifestaciju *Jedan dan na stanu*, tijekom koje su na Mašinom stanu članice i članovi Udruge priredili prezentaciju i kušanje tradicionalnih slavonskih starinskih jela. Nije im ni ovom prigodom zasmetala ni pokoja kap kiše, jer htjeli su (i itekako uspjeli) „zajedničkim snagama” stanara i stanarica pripremiti obilje starinskih specijaliteta u kojima su brojni građani uživali sve do večernjih sati. Predsjednik Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja Antun Balentović – Mašin s ponosom je dočekivao goste, nudio i „nutkao” zajedno s ostalim članovima, pa čak prije svečanoga ručka održao i govor u kojemu je zahvalio svima koji su se potrudili da se održi manifestacija *Jedan dan na stanu*. I dan ranije u programu HRŽ-a, pozivajući građane Županje da im se pridruže, posebno je zahvalio Gradu Županji što ih podupire u radu, ali i brojnim pojedincima, koji na različite načine žele očuvati tradiciju i običaje te na mlade generacije prenijeti nekadašnji život na stanu. Doduše, priznao je Antun Balentović – Mašin i tom prilikom da današnje generacije, mladi i djeca, slabo poznaju naziv stan, misleći uglavnom kako se radi o prostoru u stambenoj zgradi.

„Puno se toga promijenilo i u današnje vrijeme nije običaj boraviti na jednome stanu od proljeća do zime, kao što je nekada bilo na više od 80 stanova na području Županje. Ali, zato naša Udruga stanara šokačkih stanova 'Đeram' želi svojim djelovanjem da sjećanja na takve običaje ne nestanu, da se sačuvaju i u ovo moderno vrijeme”, poručio je Antun Balentović – Mašin (Z. Knežević 2021: 181:19).

Gosti iz KUD-a Kristal

55. Šokačko sijelo – Županja 2022. – „Jedva čekam da poklade dođu”

Pokladno jahanje – doček jahača u središtu Županje

Stanarice i stanari Udruge Đeram ponovno su u središtu grada dočekali veliki broj jahača koji su jašući gradom i ovaj put najavili 55. Šokačko sijelo. Zbog velikoga broja sudionika Pokladnoga jahanja u pomoć su priskočile i lijepe mlade članice KUD-a Tomislav.

Izborna skupština – Radilo se i u uvjetima pandemije

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram održat će u subotu 7. svibnja u 11 sati na Mašinom stanu redovitu Izbornu skupštinu. Nakon podnošenja izvješća bit će izabran predsjednik, dva dopredsjednika i ostala tijela Udruge, a potom je predviđen prigodni domjenak i druženje članova s gostima. Iz Đerma pozivaju sve zainteresirane sugrađane da im se pridruže. Riječ je o vrlo aktivnoj gradskoj udruzi vlasnika i simpatizera šokačkih stanova, osnovanoj u travnju 2009. godine, s ciljem zaštite, očuvanja i promicanja tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima, šokačke gastronomije i tradicijskih jela. Svojim radom i brojnim aktivnostima članovi Udruge žele od zaborava sačuvati stanarske alate i naprave, a time i tradicijske zanate, vodeći brigu o zaštiti okoliša svoga kraja i očuvanju tradicije u suradnji s drugim udrugama i Gradom Županjom. „Đeram” je redoviti sudionik gradskih manifestacija, kojima daje prepoznatljiv ugođaj (Marija Lešić Omerović, Glas Slavonije, 3. svibnja 2022.).

Na Mašinom stanu održana je Izborna skupština Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja. Za predsjednika je ponovno izabran Antun Balentović, dok su članovi povjerenje ukazali dosadašnjem tajniku Vladimiru Zlatariću. Dopredsjednici Udruge su Ivan Galović i Marija Pavličević. Izvješće o radu za 2021. godinu i program rada u sljedećem razdoblju podnio je predsjednik Antun Balentović, koji je istaknuo kako se radilo u uvjetima pandemije i propisanih epidemioloških mjera, i da unatoč svemu mogu biti zadovoljni ostvarenim rezultatima i provedenim aktivnostima, no da će svakako one biti u narednom razdoblju pojačane.

O radu Udruge govorio je i tajnik Zlatarić koji je iznio vrlo zanimljivu inicijativu koju su članovi svesrdno podržali. Radi se o izgradnji autohtonoga šokačkog stana sa svim pripadajućim sadržajima.

„Krenut ćemo s ovom inicijativom prema Gradu i Turističkoj zajednici i vjerujem da će to podržati. Ovakav jedan stan koji bi bio izrađen kao replika tipičnog ruralnog stana bio bi doprinos turističkoj ponudi grada, gastronomiji, vraćanje korijenima i tradicijskom načinu života. To bi bila jedna destinacija koju bi turisti sigurno rado obilazili, a i mjesto gdje bi naši građani mogli doći”, istaknuo je Vladimir Zlatarić i dodao kako bi se s ovim projektom moglo aplicirati prema EU fondovima (B. Galović-Dabić 2022: 188:19).

Na Izornoj skupštini, kako su to već djelomično prenijeli mediji, izabrani su:

- Antun Balentović – za predsjednika
- Marija Pavličević – za dopredsjednicu
- Ivan Galović – za dopredsjednika.

Za članove Upravnoga odbora izabrani su: Mandica Galović, Josip Filipović, Đurđa Baotić, Mirko Nikolić, Zvonko Ostrihon i Vladimir Zlatarić koji je ujedno i tajnik Udruge.

Za članove Nadzornoga odbora izabrani su: Luka Lešić – predsjednik, a članovi Snježana Zlatarić te Bernard Vuković.

Sudjelovanje na Danu gradskih udruga 2022. godine

Mediji ga stvarno vole

Dan gradskih udruga održan je na Tijelovo, u parku restorana „Sava” i okupio je brojne građane našega grada. Članovi Športsko-ribolovnog društva *Sava* Županja pekli su riječnu ribu, članovi Lovačke udruge *Gaj* Županja pripremali su čobanac, dok su članovi i članice Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja pripremali lepinjice (B. Galović-Dabić, Zdenka Knežević 2022: 188:17).

Manifestaciju Kruh naš svagdašnji – žetva i vršidba u prošlosti podržali stanarice i stanari (2. srpnja 2022.)

Na Papuškinom stanu u Županji održana je kulturno-zabavna manifestacija *Kruh naš svagdašnji – žetva i vršidba u prošlosti*. Riječ je o manifestaciji koju su prije 20 godina pokrenuli TZ Županja i PZ *Napredak*, s ciljem očuvanja kulturne baštine i običaja Slavonije – starinskoga načina žetve i vršidbe. Nakon dvogodišnje stanke ove je godine ponovno priređen prikaz žetvenih običaja s početka 20. stoljeća, kada se kosilo ručno, žito vezalo u snopove, polagalo u zaprežna kola i vozilo na vršidbu na guvno. Na ulazu Papuškinoga stana, sudionicima i posjetiteljima ove manifestacije dobrodošlicu su poželjeli, već provjereni za takve stvari, članice i članovi Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* sa svojom nezaobilaznom replikom stanarske „koljebe”.

Predivna stanarska listopadska subota okupila mnoštvo posjetitelja

Nekada je u Županji stanova bilo puno, uz šumu i rijeku Savu, daleko od centra i asfalta, ali sada, ističe Antun Balentović – Mašin, predsjednik Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja, sve ih je manje. „Na stanu se živjelo od proljeća do kasne jeseni, ali sada su uglavnom vikendice za odmor mjesta na koja se odlazi. Zato mi negujemo našu tradiciju i želimo da mladi naraštaji upoznaju naše običaje, da vide kako se nekada živjelo”, rekao je Antun Balentović – Mašin na manifestaciji Jedan dan na stanu koju su predivne listopadske subote organizirali za svoje građane. „Hvala dragom Bogu na ovako lijepom vremenu da smo mogli okupiti se i uživati u druženju, ali i jelima sa stanarske trpeze koja su naši vrijedni stanari i stanarice pripremili”, dodao je Antun Balentović – Mašin u ime članova i članica Udruge Đeram koji su uprizarili građanima razne svakodnevnne „stanarske” poslove, kao što su: krunjenje kukuruza, krpanje orme, rezanje drva na nogarima, branje i kiseljenje kupusa. Okupili su se na Mašinom stanu brojni građani, poput Udruge Matice umirovljenika Županja, uživali u sunčanom vremenu i odličnom gostoprimstvu stanara i stanarica. Aktivnosti Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja pohvalio je i zamjenik gradonačelnika Petar Buljević, koji je u razgovoru za HRŽ rekao kako je na Mašin stan uvijek lijepo doći. „Ovo su divni ljudi, prekrasni, a udruga Đeram jedna je od najaktivnijih udruga i možemo biti ponosni što imamo u našem gradu ovakvu udrugu”, istaknuo je dogradonačelnik Buljević i dodao kako je Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja postala neizbježni dio svake manifestacije jer se rado odazovu pozivima Grada Županje i prirede puno toga (Z. Knežević 2022: 193:18–19).

Božićevanje na stanu

Dugo imam želju Božić proslaviti na stanu
i to sedam dana u komadu, sve do Nove
godine. Zima kada dođe i snijeg zamete,
otići ću na stan božićevati, Isusovo poređenje
blagovati. Od Đurđeva do Svi svetih redaju
se rednje, ja ću o Božiću, sada je red na mene!
Samoću i mirovanje najbolje je doživjeti uz
pucketanje vatre, uz čitanje voljenoga štiva.
Drva ću nacijepati, suharaka dovoljno naslagati,
Bogu hvala, djedov šumarak brine o meni.
Kada hladnoća stegne, sjest ću u zapećak
i raširiti ruke iznad tople peći. Ako me toplina
i san savladaju, pa nije grijeh malo i zadrijemati.
Kroz prozor ću s vremena na vrijeme pogledavati
prohladni vjetar kako traži usnulu tišinu i kad je
pronađe, kako ju diže u zrak kao prašinu. I dok
njive budu spavale, a snijezi bijelili, igrat ću se
poput djeteta s Garom i Vučkom,
i sve radosti što snijeg i tišina nude zdušno
prihvaćati. Poglede ću bacati svuda i prema
dimu koji će se kao zmaj propinjati iznad koljebe.
Otvorit ću srce neka se pročisti, neka uđe što
više ljubavi prema zimi i zemlji. Prepust ću se
stanarskoj osami da me omami, pomirbeno
ću promišljati, svoje grijehe preispitati, pribrano
okajavati i zimu priprosto zimovati. A čestitari ako
dođu, dočekat ću ih raširenih ruku. Dođi, prijatelju,
i ti da malo podivanimo, duše u tišini odmorimo,
ali dođi da se i proveselimo, Božić na stanu
proslavimo. Ako dani budu kratki, pozvat ćemo
noć u pomoć. Lampa i fenjeri su spremni, a ima
i petroleja. Prijatelju, dođi, ne oklijevaj!

Zvonimir Stjepanović

Stanarska zimska idila

56. Šokačko sijelo 2023. – „Među šumama i vodama”

Stanari i stanarice kroz Đeram slave svoju Slavoniju i Šokadiju

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja, koja njeguje tradiciju i običaje i pokušava mladim naraštajima prikazati i pokazati nekadašnji život na stanu, izvan gradskoga asfalta, i tijekom 56. Šokačkoga sijela vrlo je aktivna. Pred samo otvorenje Šokačkoga sijela počastili su ispred dvorane „Mladost” sve goste te ovu posebnu večer u Županji dodatno obogatili druženjem uz kolibu, vatru i slavonske specijalitete. Nisu se uspjeli ni odmoriti, a već je pred njima bio novi zadatak: dočekati s Izvršnim odborom jahače u pokladnome jahanju te lepinjicama, suhomesnatim delicijama i pravom slavonskom šljivovicom počastiti i jahače i građane. Naravno da su uspjeli i ovaj zadatak izvršiti, na radost i zadovoljstvo svih koji su kušali od srca im ponuđeno. Tjedan dana kasnije, na Trgu kralja Tomislava, opet osmijesi, nadržavljanje, degustiranje i dr. Udruga stanara šokačkih stanova Đeram ponovno je počastila sve posjetitelje 56. Šokačkoga sijela, a predsjednik Udruge Antun Balentović – Mašin nije skrivao zadovoljstvo što mogu zajedno s brojnim građanima uživati u tradiciji, njegovanju baštine i šokačkih, slavonskih običaja. Živjeli! (Z. Knežević 2023: 197:10).

Veličanstvena povorka od čak 122 jahača najavila početak 56. Šokačkoga sijela

Pokladno jahanje u Županji običaj je koji datira još iz vremena Vojne krajine, kada su graničari na Savi čuvali granice od Turaka. Već se godinama održava u okviru *Šokačkoga sijela*. Županjci se diče i ponose svojom manifestacijom koja je postala prepoznatljiv dio nacionalnoga i kulturnoga identiteta Hrvatske.

Jahači su već tradicionalno krenuli iz Zlatodola, ispred kuće obitelji Prepunić, a točno u podne stigli su u središte grada, gdje se okupilo mnoštvo građana. Ondje su ih dočekali i gradski čelnici i članovi Izvršnoga odbora Sijela. Članovi Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram*, u suradnji s Gradom i TZ-om Županje, jahače i posjetitelje častili su tradicionalnim slavonskim delicijama.

Pokladna povorka – Sajam zlatne niti 2023.

Uprizorenje šokačkoga stana

Te nedjelje u veljači, kada je našim gradom prolazila pokladna povorka, članovi naše Udruge tradicionalno su na glavnom gradskom trgu uprizarili uz stanarsku „koljebu” jedan dio života na stanu koji je vezan uz stanarsku gastronomiju. Na vatri se pekla ili, kako neki kažu, mađarila slanina i kobasica što su mnogi građani s oduševljenjem kušali, a naše stanarice su vrijedno pekle poznate lepinjice od dizanoga tijesta. O tradiciji koju negujemo i djelovanju naše Udruge pokazala je interes i jedna inozemna televizija.

Stanarice i njihove lepinjice nezaobilazne i na Danu udruga

Dan gradskih udruga koji se već tradicionalno održava na blagdan Tijelova, u parku restorana „Sava” i opet je okupio brojne građane našega grada. Kao i dosada, članovi Športsko-ribolovnoga društva Sava Županja pekli su riječnu ribu, članovi Lovačke udruge Gaj Županja pripremali su čobanac, dok su članovi i članice Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja pripremali lepinjice.

Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje 2023.

I ove 2023. godine povodom obilježavanja Dana Grada, Udruga stanara manifestacijom pod nazivom *Dani kruha – Dani zahvale za plodove zemlje* na središnjem gradskom trgu svojim programom željela je građene podsjetiti na nedavno završenu žetvu naše krušarice, kao i na ostale plodove koje nam zemlja daje. Ukazati na brigu i važnost očuvanja prirode koja nas tako bogato nagrađuje svojim plodovima što često zaboravljamo.

Županjci uživali na Mašinom stanu

Udruga Đeram svoje je sugrađane na jedan dan vratila u nekadašnja vremena

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram organizirala je tradicionalnu manifestaciju *Jedan dan na stanu*, u originalnom ugođaju Mašinoga stana. Vrijedne članice i članovi Udruge za svoje sugrađane priredili prezentaciju i kušanje tradicionalnih slavonskih starinskih jela i kolača. Nastojali su ih bar na jedan dan vratiti u vremena kada se živjelo na stanovima, uz šumu i rijeku Savu i vjerno prikazati kako su to radili njihovi stari. Predsjednik Udruge Antun Balentović – Mašin podsjeća da je u Županji nekada bilo više od 80 stanova, a danas ih je ostao samo manji broj. U današnje vrijeme više nije običaj boraviti na stanu od proljeća do zime, i ondje se odlazi uglavnom vikendom, na odmor. A protekle je subote na Mašinu stanu bilo kao nekada...

Brojni su Županjci sunčanu listopadsku subotu uživali u prirodi, druženju, u okusima i mirisima tradicije, u jelima sa stanarske trpeze u čijoj su se pripremi mogli i sami okušati. Posebna atrakcija bila je priprema tijesta za domaći kruh i lepinje koje su se pekale kao nekada, u zidanoj vanjskoj peći. Inače, Đeram je vrlo aktivna gradska udruga koju su u travnju 2009. godine osnovali vlasnici i simpatizeri šokačkih stanova, s ciljem zaštite, očuvanja i promicanja tradicijskoga načina života na šokačkim stanovima, šokačke gastronomije i tradicijskih jela. A od zaborava žele sačuvati i stanarske alate i naprave, a time i tradicijske zanate. Članovi udruge redoviti su sudionici gradskih manifestacija, kojima daju prepoznatljiv štih i uvijek su tu za svoje sugrađane i njihova su im vrata širom otvorena (Marija Lešić Omerović, *Glas Slavonije*, 9. listopada 2023.).

Održana Izborna skupština Udruge

Izvjješće o radu

Financijsko izvješće

Izvjješće Nadzornoga odbora

Novoizabrani članovi upravnih tijela Udruge:

Antun Balentović – predsjednik

Branka Ognjanović – dopredsjednica

Josip Branković – dopredsjednik.

Ostali članovi Upravnoga odbora su: Đurđa Baotić, Zvonimir Stjepanović,

Mirko Nikolić, Zvonko Ostrihon, Bernard Vuković, Vladimir Zlatarić – tajnik Udruge.

Članovi Nadzornoga odbora su: Luka Lešić – predsjednik, Mato Lončarević – član, Ivan Filipović – član.

Simbolika manifestacije Dani kruha – Dani zahvalnosti za plodove zemlje

Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja priredila je na Trgu kralja Tomislava program *Dani kruha – Dani zahvalnosti za plodove zemlje*. Cilj im je bio na simboličan način građane Županje i sve koji su prošli trgom podsjetiti na netom završenu žetvu naše najvažnije krušarice, na važnost ubiranja plodova zemlje i brigu o njima, na važnost kruha kao visokovrijedne namirnice ne samo u prehrambenom nego i u duhovnom smislu. Tajnik Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja Vladimir Zlatarić u razgovoru za program HRŽ-a naglasio je kako je svim stanarima i stanaricama zadovoljstvo rad Udruge prikazati građanima te su i ovom prigodom građani mogli kušati kruh namazan svinjskom mašću i posut domaćom crvenom paprikom, a vrijedne stanarice nudile su tople lepinjice. Inače, Udruga stanara šokačkih stanova Đeram Županja priprema obilježavanje 15 godina djelovanja i rada te su se u povodu toga odlučili na izdavanje knjige o županjskim, šokačkim stanovima, koju priprema Zvonimir Stjepanović zajedno s Josipom Brankovićem i svim ostalim članovima te posebne Udruge. Također, nakon proslave Dana grada Županje pripremit će, ističe tajnik Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja, Vladimir Zlatarić, i manifestaciju *Jedan dan na stanu*, na kojoj će na Mašinu stanu prezentirati stare zanate i stare alate. Inače, u organizaciji *Dana kruha – Dana zahvalnosti za plodove zemlje* svi su stanari i stanarice bili uključeni, a građani Županje odlično su prihvatili događaj organiziran u okviru *Županjskoga ljeta 2024*. Član Udruge stanara šokačkih stanova Đeram Županja Zvonimir Stjepanović ovom je prigodom istaknuo kako svi članovi Udruge žele otrgnuti od zaborava jedno posebno vrijeme, vrijeme koje je, prema stihovima Tamburaškoga sastava *Dike*, bilo doista bajkovito. Stoga udruga želi i knjigom o stanovima obilježiti 15 godina udruge (Z. Knežević 2024: 202:15).

Gotovo redovno događaje u organizaciji Udruga Đeram poprati Vinkovačka plava televizija pa je tako i ovaj put ostalo medijski popraćeno.

Popis članova Udruge kroz petnaest godina djelovanja

1. Ivan Bačić
2. Jelka Bačić
3. Viktorija Bačić
4. Ane-Marie Balentović
5. Antun Balentović
6. Ivan Balentović
7. Marija Balentović
8. Petar Balentović
9. Anica Baotić
10. Đurđa Baotić
11. Josip Baotić
12. Svjetlana Baotić
13. Petar Barišić
14. Snježana Barišić
15. Marta Benković
16. Petar Benković
17. Evica Branković
18. Josip Branković
19. Mato Branković
20. Antun Bušić
21. Elizabeta Bušić
22. Kata Bušić
23. Marija Bušić – Đukina
24. Vila Čović
25. Željko Dabić
26. Branka Dabić Galović
27. Antun Filipović
28. Ivan Ica Filipović
29. Jadranka Filipović
30. Josip Filipović
31. Gabrijel Galović
32. Ivan Jakša Galović
33. Mandica Galović
34. Nada Galović
35. Tomislav Galović
36. Luka Lešić
37. Roza Lešić
38. Mato Lončarević
39. Marija Nikolić
40. Mirko Nikolić
41. Nada Nikolić
42. Antun Ognjanović
43. Branka Ognjanović
44. Ivan Ognjanović
45. Josip Ognjanović
46. Karlo Oršolić
47. Marija Oršolić
48. Manda Ostrihon
49. Zvonko Ostrihon
50. Eva Papić
51. Blaž Pavličević
52. Marija Pavličević
53. Ilija Spaić
54. Kata Spaić
55. Đurđica Stjepanović
56. Zvonimir Stjepanović
57. Mijo Strepački
58. Ana Štekl
59. Vladimir Štekl
60. Jakob Užarević
61. Kata Užarević
62. Bernard Vuković
63. Marija Vuković
64. Snježana Zlatarić
65. Vladimir Zlatarić
66. Ljubica Živković
67. Mira Živković
68. Tomislav Živković

Literatura i izvori

- Babić, Ilija. *Do stana i natrag*. Tiskara Pauk. Cerna.
- Balentović, Ivo (Posavac, Ivo). 1959. *Trojica iz Gradišta*. Muzej u Županji.
- Balentović, Ivo. 1980. *Prva lopta*. Vlastita naknada. Umag.
- Balentović – Lukina, Marija. 2008. *Sudbine obitelji Balentović – Šokičini*. Vlastita naklada. Zagreb.
- Benaković, Tomislav. 2012. *Povijest županjske župe (1717. – 1917.)*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu. Đakovo.
- Bušić – Jelić, Karlo. 1973. *Županjski zbornik 4*. Zavičajni muzej Županja. Županja.
- Damjanović, Mato Zlatko. 2019. *Paradija kraj vrlija*. Općina Strizivojna. Strizivojna.
- Dominković, Mato. 2023. *Štitarska fotospomenica*. Osnovna škola Ivana Martinovića Štitar. Štitar.
- Gligorević, Ljubica. 1998. *Iz tradicijskog života*. Gradski muzej Vinkovci. Vinkovci.
- Gruber, Stjepan (gl. urednik). 1967. *Županjski zbornik 1*. Ogranak Matice hrvatske Županja. Županja.
- Janjić, Ivan. 1998. *Zavičajna tkanica*. Hrvatski radio Županja. Županja.
- Juzbašić, Janja (gl. urednik). 2017. *Povijest i blago Župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja u Županji*. Županja.
- Kadić, Marko. 1965. *Govedarstvo slavonske Posavine*. Pododbor Matice hrvatske Vinkovci. Vinkovci.
- Kadić, Marko. 1967. *Veterinarska kronika Županje*. Veterinarski glasnik br. 6/1967. Beograd.
- Knežević, Ante. 1990. *Šokački stanovi*. Hrvatska demokratska zajednica Županja. Županja.
- Lešić – Bartolov, Ilija, 1967. *Županjski zbornik 1*, Ogranak Matice hrvatske Županja. Županja.
- Lešić – Bartolov, Ilija, 2017. (priređivač Vinko Juzbašić). *Priče iz Granice*. Vlastita naklada i Pikel print. Bošnjaci.
- Lešić, Tomislav. 2021. *Županja u jednom turskom popisu*. Županjac net., 6. lipnja 2021.
- Lovretić, Josip. 2016. *Otok*. Privlačica Vinkovci. Vinkovci.
- Mažuran, Ive. 1989. *Izvjestaj Caraffine komisije o uređenju Slavonije i Srijema nakon osmanske vladavine 1698. i 1702. godine*. Osijek.
- Maričić, Miro (urednik). 1994. *Županjski vijenac*. Hrvatski radio Županja. Županja.
- Njikoš, Julije. 1997. *Županja se pružila kraj Save*. Šokadija Zagreb. Zagreb.
- Obradović, Mateo. 2024. *Povijest poplave županjske Posavine i život okružen vodama*. Gradski muzej Županja, Certis d. o. o. Cerna. Županja.
- Prutki, Stjepan (urednik). 2018. *Zavičajnici grada Županje*. Državni arhiv u Vukovaru. Vukovar.
- Stjepanović, Zvonimir. 2021. *100 godina „Graničara” iz Županje i 140 igranja nogometa u Hrvatskoj*. Nogometni klub „Graničar” Županja i Zavičajni muzej „Stjepan Gruber” Županja. Županja.
- Stjepanović, Zvonimir. 2022. *Kod konjarskih vatri*. Zavičajni muzej „Stjepan Gruber” Županja.
- Stojanović, Mijat. 1858. *Slike iz domaćega života slavonskog naroda i iz prirode – Slavonske pučke sigre*. Tiskarnica Ignjata Karla Soprona. Zemun.
- Svirac, Manda. 1980. *Godišnjak 9*. Općina Vinkovci. Vinkovci.
- Španiček, Žarko. 1995. *Narodno graditeljstvo Slavonije i Baranje*. SN „Privlačica” Vinkovci. Vinkovci.
- Taube Friedrich Wilhelm. 2012. *Slavonija i Srijem 1777./1778.*, Državni arhiv u Osijeku, preveo Stjepan Sršan.
- Tkalac, Krunoslav. 1970. *Babogredska kompanija*. Vlastita naklada. Županja.

Tkalac, Krunoslav (urednik). 1973. *Županjski zbornik*. Zavičajni muzej Županja.
Užarević, Ilija. 2008. *Obazri se*. Vlastita naklada. Županja.

Županjski list, broj 32., 30. travnja 2009. – K. Oršolić
Županjski list, broj 36., 28. kolovoza 2009. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 53., 28. siječnja 2011. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 57., 27. svibnja 2011. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 60., 26. kolovoza 2011. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 68., 27. travnja 2012. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 72., 24. kolovoza 2012. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 81., 31. svibnja 2013. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 84., 28. kolovoza 2013. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 85., 27. rujna 2013. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 89., 31. siječnja 2014. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 90., 28. veljače 2014. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 91., 28. ožujka 2014.
Županjski list, broj 95., 25. srpnja 2014. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 96., 28. kolovoza 2014. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 106., 26. lipnja 2015. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 107., 31. srpnja 2015. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 114., 26. veljače 2016. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 118., 24. lipnja 2016. – Z. Knežević
Županjski list, broj 134., 27. listopada 2017. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 138., 23. veljače 2018. – Z. Stjepanović
Županjski list, broj 140., 27. travnja 2018.
Županjski list, broj 142., 21. lipnja 2018. – Z. Knežević
Županjski list, broj 144., 24. kolovoza 2018. – S. Pavelić
Županjski list, broj 145., 28. rujna 2018. – Z. Knežević
Županjski list, broj 153., 31. svibnja 2019. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 156., 27. kolovoza 2019. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 157., 27. rujna 2019. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 158., 25. listopada 2019. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 181., 29. listopada 2021. – Z. Knežević
Županjski list, broj 188., 27. svibnja 2022. – B. Galović-Dabić
Županjski list, broj 188., 1. srpnja 2022. – B. Galović-Dabić, K. Knežević
Županjski list, broj 193., listopad 2022. – Z. Knežević
Županjski list, broj 197., veljača 2023. – Z. Knežević
Županjski list, broj 202., kolovoz 2024. – Z. Knežević

<https://teawerner.wordpress.com/2013/01/12/posjedovati-salas-danas-je-stvar-prestiza/>

<https://www.solis-nekretnine.com/blognekretnine/Vojvodjanski-salasi-sve-popularnija-destinacija-za-zivot-199.html>

<https://hrcak.srce.hr/file/449919>

<https://www.glas-slavonije.hr/188213/4/Zupanjci-ocekuju-10000-gostiju-iz--cijele-Hrvatske-Poljske-BiH-Srbije>

<https://zupanjac.net/zupanja-u-jednom-turskom-popisu/>

Arhiva Udruge stanara šokačkih stanova *Đeram* Županja

Suradnici – kazivači:

Petar Avramović, Antun Balentović – Mašin, Ivo Baotić, Anka i Josip Berač, Ilija Bošnjak, Zvonko Bušić, Ankica Damjanović, Ana Filipović, Ivo Filipović – Đipanov, Antun Galović, Gabrijel Galović – Mlakić, Luka Galović – Papuškin, Adam Juzbašić, Ivan Juzbašić, Stjepan Kokanović, Ilija Juzbašić – Šuco, Ivica Janjić, Janja Juzbašić, Krunoslav Mandek, Marko Maroševac i Andrija Tomašić.

ISBN 978-953-8059-17-9

